

ВІДЛУННЯ
СВЯТА

ДЕ ВОЛЯ ТАМ І ДОЛЯ!

«ГРОМАДЯНКА УКРАЇНИ»

Люба Колмакова лише на чотири роки старша за нашу державну незалежність. Народилася вона і зростала за переломних часів, коли вже масово розпродавалися дитячі садочки, а в школах, навчаючи дітей ще за радянськими підручниками, нові, дефіцитні, вчителі частенько переписували від руки. Щодо базарів (на них тоді, здавалося, перетворилася вся країна), то на одному з найбільших, обважуючи покупки з трьохсот грамів на двісті, продавщиці гордо заявляли: «Ми — від «Сейлема». І проблема одразу ж «розсмоктувалася», бо так називалося одне із найбільших бандитських угруповань.

На жаль, поговорити з Любов'ю про її дитинство (а за плечима було фактично лише воно, навчання у звичайнісінькій Молодіжненській середній школі, а пізніше — юридичному технікумі ім. Ярослава Мудрого) не вдалося, бо дівчина була потрібна терміново — і усім, оскільки це завдяки її ініціативі та гіперактивності у Дитячому парку Сімферополя втілювалася в життя велика святкова програма до Дня незалежності: з концертом, численними виставками, майстер-класами.

Щоправда, були й інші організатори: «Майстерня громадської активності», колегіум ім. Теодора Гойсса, фонд ім. Роберта Боша, «Українська мережа освіти дорослих та розвитку інновацій» тощо, та якби не Колмакова, хто б про них почув?

Коли Люба, невеличка на зріст дівча, з ідеальним обличчям для учасниці російського народного хору (недарма ж батьки — росіяни), вперше взяла участь у зібранні української громади, де планувалися заходи до Дня незалежності, до неї поставилися досить стримано: «Нікому не відома, ні в партійних, ні у громадських організаціях не «світлася», про що взагалі з нею гово-

роти?» А Любина, як виявилося, традиційна відповідь на запитання, хто вона така? — «Громадянка України!» нікого і ні в чому не переконала. Дехто дивився на неї навіть як на «засланого козачка» — ну не звикли ми, щоб ось так прийшла людина і запропонувала розділити з нами тягар наших проблем, нічого взамін не очікуючи, просто тому, що вона — громадянка України!

— І як же ти дійшла до такого життя? — напівжартома запитую у Люби.

— Просто торік була біля пам'ятника Шевченку на відзначенні цього свята, і воно мені не сподобалося. Подумала, що могло б бути значно урочистіше і цікавіше, й не варто обмежуватися лише формальними промовами. А ще звернула увагу, що багато хто скаржився на мольодь, мовляв, не поспішає вона підхопити національну ідею, і згодом нікому вже буде виходити до пам'ятника. І тоді я вирішила докласти власних зусиль до організації святкування Дня незалежності в наступному році. Ось і спробувала внести свою децишку.

— Було важко?

— Не те слово. Але гадаю, що кожен має зробити щось для своєї держави корисне. А мені особисто бракує в Сімферополі українського, тут не відчувається національного колориту. У навчальних закладах теж не приділяється належної уваги вихованню молоді в дусі патріотизму.

Зараз Любов навчається в університеті на економіста, але, здається, що і це — не її, я б хотіла бачити Любу щонайменше депутатом міськради, аби вона подивилася в очі комусь із кручених-перекручених «кримських патріотів» і запитала широким: «А як же це бути громадянами України і не послугувати українською мовою?»

ВІДСІЧ ДЕНИСА ІВАНЧЕНКА

Коли семикласник Денис гостював у родичів в Росії, його не раз називали там «хохлою», незважаючи на мамину національність. І це зачепило за живе. Та замість того, щоб усіма можливими і неможливими методами доводити, що він таки не якийсь там хохол, а повноцінна людина, та ще й для переконливості в такий же самий спосіб познущатися над своїми товаришами, Денис перейшов навчатися у клас з поглибленим вивченням української мови, аби відчути

себе справжнім українцем і мати змогу дати відсіч кожному, хто намілиться зачепити честь і гідність його співвітчизників. Навіть якщо це людина дуже високого рангу. Сьогодні Денис входить до Всеукраїнської організації «Відсіч. Помста за розкол країни». І «помста» ця у першу чергу має торкнутися спікера Володимира Литвина, який дозволив-таки мовному закону без врахування зауважень потрапити на стіл до Президента.

(Продовження на 4-й стор.)

На фото: Любов Колмакова і Денис Іванченко

ЧИ НАСТАНЕ ЧАС ПРОЗРІННЯ?

СЕВАСТОПОЛЬ:
«ГОЛОВНЕ,
ЩОБ СВЯТО
БУЛО В ДУШІ...»

стор. 3

СЛОВО ПРО ВЧИТЕЛЯ

ЛЮБОВ
ДО СЛОВА
ПОЧИНАЄТЬСЯ
ІЗ СІМ'І
ТА ШКОЛИ

стор. 10

УВАГА: КОНКУРС!

«ДЖЕРЕЛЬЦЕ»
ЗАКЛИКАЄ
ВИГРАТИ
ВЕЛОСИПЕД!

стор. 13

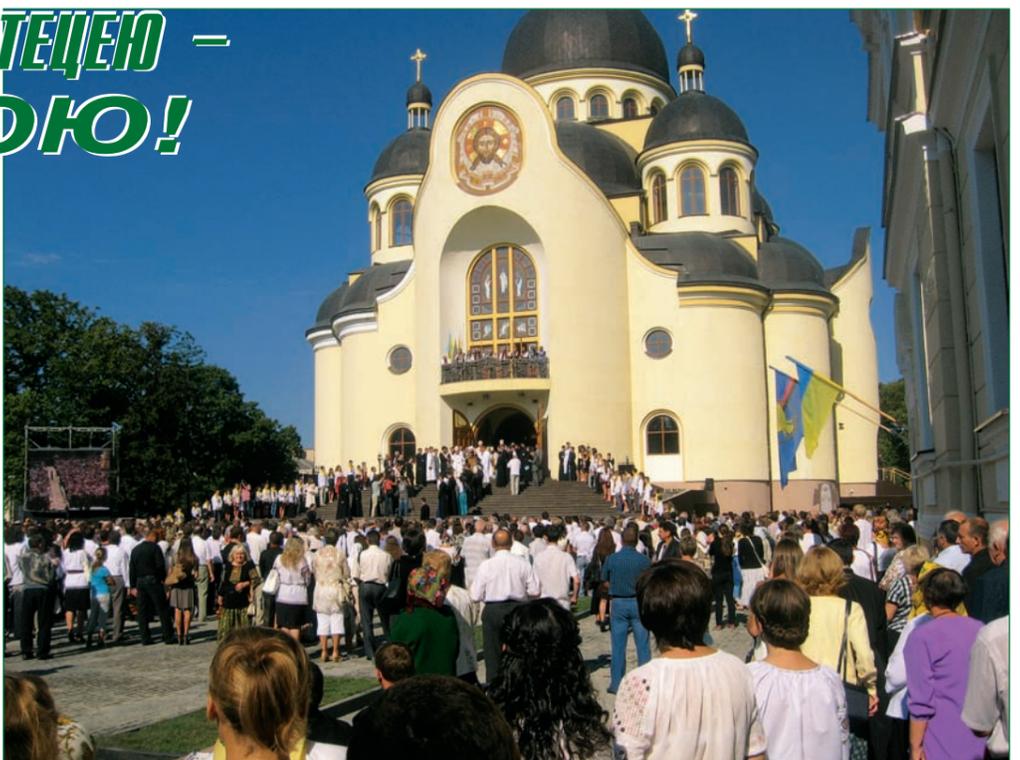
КОЛОМІЯ ГОТОВА СТАТИ ФОРТЕЦЕЮ — МОВНОЮ!

Рік тому, коли писав статтю про ювілей видатного українського медика Євгена Озаркевича, що його відзначала Коломия, звернув увагу на відносно добру організацію свята, велику кількість подвижників на національно-патріотичній ниві та на відсутність містечкових комплексів у коломиян. Якщо Львів чи Івано-Франківськ не приєдналися до тієї чи іншої справи, то патріоти міста без вагань візьмуться за неї самі. І спробують зробити не гірше. Лише зміцнився у своїй думці, коли побачив, як героїчно голодували коломияни біля Українського дому. Коли «ветерани» голодування запросили мене відсвяткувати разом з ними День міста (Коломия відзначала його 19 серпня), вирішив їхати. Тим більше, що того дня в місті відкривався найбільший на Прикарпатті (див. фото!) кафедральний Собор Преображення Христового (УГКЦ).

На відкриття собору зібралися тисячі, десятки тисяч людей! Багато було дорослих, дітей і молоді у вишиванках — таке не часто побачиш навіть у Львові, тут Коломия довела, що вона, якщо і не патріотичніша, то принаймні «етнографічніша»... Потім

був парад оркестрів і трістих музик, міжнародний фестиваль дитячої творчості «Зорепад», презентування традиційної кухні сіл Коломийського району у парку Трильовського. Бажаючи могли піти на концерт за участі Іво Бобула, Ніни Шестакової, Богдана Кучера, Михайла Кривеня, Миколи Савчука, гурту «Дзвони» та інших творчих колективів міста та району. Ввечері була молодіжна дискотека за участі гурту «Дзідзьо» та відомих діджеїв Західної України в супроводі святкової ілюмінації та феєрверку. Дуже тепло приймали коломияни гостей міста, а перерахувати їх усіх тут просто неможливо. Я поспішав у першу чергу зустрітись з голодувальниками. Розшукав художницю Емілію Бережницьку і попросив її трохи розповісти про історію свого голодування. Це був свідомий відповідальний крок, чи вплинуло те, що до Києва їхала група прикарпатців? Ось що відповіла художниця...

(Продовження на 5-й стор.)

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
Трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта"
"БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Ресстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Літсування з читачами - на сторінках газети.
Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор Олесь БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-63
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com

Віктор Янукович: «НАРІЖНИМ КАМЕНЕМ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ПІДТРИМКА ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ...»

«Для того, щоб державною мовою створювався новий культурний продукт, робились наукові дослідження, знімались фільми, держава буде втілювати програму всебічної підтримки української мови», — сказав Президент України Віктор Янукович під час урочистостей з нагоди 21-ї річниці Незалежності. Водночас Глава держави

наголосив, що нашим спільним завданням є збереження єдиного культурного простору України, забезпечення кожному громадянину права вільно використовувати свою рідну мову. «Тому ми будемо вдосконалювати законодавство про розвиток і застосування інших мов в Україні», — сказав він. Водночас, зауважив Пре-

зидент, маємо забезпечити нашим культурі, науці та економіці гідне місце в сучасному глобалізованому світі. «Для цього ми повинні підтримувати прямий діалог із Заходом і Сходом. Тому я поставив перед Урядом завдання створити сприятливі умови для вивчення провідних іноземних мов, починаючи від дошкільних навчальних закладів і шкіль до ВНЗ та центрів підвищення кваліфікації», — сказав Віктор Янукович.

Прес-служба Президента України Віктора Януковича

Леонід КРАВЧУК: «МІСЦЕВІ РАДИ НЕ МАЮТЬ ПРАВА ВВОДИТИ РЕГІОНАЛЬНУ МОВУ...»

Україна є унітарною державою, і згідно з чинним законодавством усі питання внутрішньої та зовнішньої політики має право вирішувати виключно Верховна Рада, тому виносити рішення щодо введення регіональної мови місцеві ради не мають права. Про це в ефірі «5 каналу» заявив перший Президент України Леонід Кравчук. (На сьогодні 9 регіонів України проголосили російську мову регіональною — Ред.)

«Ті засідання обласних рад, міських рад, які відбулися і продовжують відбуватися в східних і центральних областях, не в усіх центральних, а майже в усіх східних, вони свідчать, що всі, майже всі депутати обласних рад голосують за регіональну мову російську. Власне кажучи, таке може бути тільки в Україні, тому що таке можливо лише в федеративній державі, коли штат чи регіональна одиниця може голосувати за щось. В унітарній державі не може голосувати обласна рада за введення якогось мовного закону. Тим більше, що в 10 статті Конституції чітко сказано, що застосування мов в Україні визначається законом, а закон приймає тільки Верховна Рада», — зазначив Л. Кравчук.

Йосип КОБЗОН: «МОВНИЙ ЗАКОН» МАЄ ДИСКРИМІНАЦІЙНИЙ ХАРАКТЕР...»

Закон України «Про засади державної мовної політики» має дискримінаційний характер. Таку думку в ексклюзивному інтерв'ю УКРІНФОРМу висловив депутат Держдуми РФ, народний артист України і Росії Йосип Кобзон.

«Дискримінаційний закон... Україна — є Україна, це суверенна держава. Хотіли ми, не хотіли — була радянською, стала самостійною суверенною державою. Вона має повне право говорити своєю рідною мовою», — сказав Й. Кобзон.

Він розповів, що влітку завжди любить приїжджати в ті міста України, в яких зберегли українську мову — Полтавську, Чернігівську, Черкаську, Житомирську області, «не кажучи вже про «западенців».

При цьому артист вважає, що і змушувати відмовлятися від російської теж неправильно...

ЧИНОВНИКИ КРИМУ РАДИТИМУТЬСЯ ПО ІНТЕРНЕТУ

У Раді міністрів Криму відбулася перша нарада з главами міст і районів АРК у режимі он-лайн. Про це повідомило Головне управління інформаційної політики Ради міністрів АРК.

«Нарада з главами міст і районів у Раді міністрів Криму у вівторок пройшла у форматі відеоконференції», — повідомили у прес-службі уряду АРК. За словами голови Ради міністрів Криму Анатолія Могильова, проведення нарад у режимі он-лайн дасть змогу істотно зекономити бюджетні кошти, скоротити час чиновників на робочих поїздках до Сімферополя і підвищити ефективність роботи.

«Нам необхідно мінімізувати поїздки чиновників міської та районної ланки до Сімферополя і проводити наради у режимі відеоконференції, що дасть змогу значно зекономити робочий час і кошти на поїздках. Це перший крок на шляху створення електронного уряду. Такий досвід успішно запроваджується у багатьох країнах», — зазначив Анатолій Могильов.

Він також доручив керівникам міністерств і відомств Криму провести робочі наради у режимі он-лайн. Окрім того, Анатолій Могильов закликав активно запроваджувати електронний обіг документів з метою скорочення паперової тяганини і прискорення їх проходження в органах влади.

Гульнара КУРТАЛІЄВА

КРИМСЬКІ ШУКАЧІ СКАРБІВ ОБСТЕЖАТЬ ДНО ЧОРНОГО МОРЯ

Рада міністрів Криму дала згоду на створення Чорноморського центру підводних досліджень. Рішення про це було ухвалено у вівторок на засіданні кримського уряду, повідомляє прес-служба Радміну АРК.

«На дні Чорного моря знаходяться об'єкти та предмети, які становлять велику історичну та археологічну цінність. Однак на цей час немає установи, яка могла б зайнятися цією роботою. Ці завдання буде покладено на центр підводних досліджень», — сказав глава уряду автономії Анатолій Могильов.

Глава кримського уряду зазначив, що надалі у Криму може бути створено музей, де будуть розміщені експозиції підводної археології. «Подібний музей буде цікавий і кримчанам, і гостям півострова. Це позитивно позначиться на туристичній привабливості Криму», — резюмував він.

Центр створюється з метою сприяння збереженню та вивченню об'єктів культурної спадщини, які знаходяться на дні Чорного моря неподалік узбережжя Криму.

Сергій ПАВЛІВ (УКРІНФОРМ)

УХВАЛЕННЯ МОВНОГО ЗАКОНУ ОСКАРЖИЛИ У СУДІ

Дніпродзержинський правозахисник Віталій Купрій подав позов до Вищого адміністративного суду України з вимогою визнати протиправними дії осіб, причетних до ухвалення мовного закону: Президента та Голови ВР. Про це Віталій Купрій повідомив Радіо «Свобода».

«За попереднім аналізом вбачається, що вищі посадові особи держави вчинили дії, які мають ознаки злочину, передбаченого статтею 364 Кримінального кодексу України — зловживання владою, та статтею 366 — службове підроблення», — зазначив він.

За словами В. Купрія, за законопроект проголосували не 248 народних депутатів, як це зазначено в офіційних даних, а лише 141. 107 депутатів, додав правозахисник, не голосували за цей закон особисто, відтак він не є чинним.

В. Купрій також зазначив, що надіслав звернення до Генпрокуратури, де вимагає порушити кримінальну справу проти українських високопосадовців.

«Володимир Литвин та Віктор Янукович проігнорували вимоги Конституції і у протиправний спосіб внесли розкол в українське суспільство. За це вони повинні понести відповідальність. Незважаючи на те, що наші вищі посадові особи мають імунітет від кримінальних переслідувань, стаття 98 Кримінально-процесуального кодексу передбачає, що в цій ситуації прокурор зобов'язаний винести постанову про порушення кримінальної справи», — наголосив він.

В. Купрій додав, що якщо український суд відхилить його позов, а Генпрокуратура не відреагує, то він має намір звернутися до Європейського суду з прав людини.

ПОКИ ЧУБИМОСЬ ЗА МОВУ...

З УКРАЇНИ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ВИВЕЛИ В ОФШОРИ \$167 МІЛЯРДІВ

Неурядова організація Tax Justice Network оприлюднила дослідження The Price of Offshore Revisited, згідно з яким в офшорах зберігаються світові активи на суму не менше \$21 трлн. Ця цифра була отримана на основі розрахунків, які враховують дані МФВ та національних центрбанків, тому не враховує ввезення в офшори матеріальних цінностей. З їх урахуванням сума ліквідних цінностей може сягнути \$32 трлн., пише «Комерсант-Україна» в матеріалі «Сила відтоку».

Лідером з вивезення капіталу є Китай — за 40 років з нього було виведено \$1,19 трлн. На другому місці перебуває Росія, відтік капіталу з якої почався лише в 1990 році, — відтоді з країни пішло \$798 млрд.

У топ-5 також входять Південна Корея (\$779 млрд.), Бразилія (\$520 млрд.) і Кувейт (\$496 млрд.). Україна перебуває на дев'ятому місці, істотно поступаючись Аргентині (восьме місце, \$399 млрд.). За 21 рік незалежності з України було виведено \$167 млрд. Замикає топ-10 Казахстан з сумою \$138 млрд.

Заявлена сума виведених з України коштів перевищує обсяг валового внутрішнього продукту за 2011 рік (\$165,2 млрд.). Крім того, вона більш ніж удвічі більше обсягу державного боргу на кінець червня — \$60 млрд. Організація Tax Justice Network, утворена в 2003 році, є коаліцією економістів лівого спектра. Вона займається вивченням наслідків ухилення від сплати податків, у тому числі через офшори. Членами організації є в основному європейські економісти, а її штаб-квартира знаходиться в Лондоні.

http://gazeta.ua

Шановні «світличани»! Запрошуємо вас взяти участь у літературно-музичному вечорі, присвяченому 90-річчю від дня народження заслуженого діяча мистецтв України, видатного поета-сатирика, «батька українського гумору» Павла Прокоповича Глазового. Захід розпочнеться 6 вересня о 15.00 в бібліотеці ім. І. Я. Франка (м. Сімферополь, вул. Набережна, 29а). Запрошуються усі бажаючі, вхід вільний.

Павло ГЛАЗОВИЙ

ПРО БІДНОГО ЛЬОВУ І ДЕРЖАВНУ МОВУ

Зустрілися на базарі
Дамочки знайомі.
— Як ваш Льова поживає?
— Сидить у дурдомі.
Він в Ізраїль перебрався
До перебудови,
А там бар'єр — біда тобі,
Як не знаєш мови.
Вчився Льова

так старанно,
Що не бачив світу,
Але ідишу не вивчив,
Не знає івриту.
Як почина балакати,
Ні складу, ні ладу.
Там же книжки не спереду
Читають, а ззаду.
Потикався бідний Льова
В різні установи,
Все закрито-перекрито,
Як не знаєш мови.
Скрізь дивилися на Льова,
Як на психопата,
Тому й зробив бідний Льова
З фанери плаката.
Накарляк: «До такого
Життя ми не звичні.
Ми — євреї особливі,
Російськоязичні.
Вимагаєм від кнесета
Створити нам умови,
Запровадити в Ізраїлі
Дві державні мови!»
Гукав Льова під кнесетом,
Роззявивши рота,
А на нього всі дивились,
Як на ідіота.
Мало йому не побили
На лобі плаката.
Тепер в Льови у дурдомі —
Окрема палата.
Щоб знав, дурень,
що Ізраїль —
Розумна держава.
Нав'язувать чужу мову
Там не мають права.

Ведучий вечора заслужений артист АР Крим Аркадій Вакулєнко

Чекаємо на вас за адресою: м. Сімферополь, вул. Набережна, 29-а

З листа Павла Глазового до Аркадія Вакулєнко

19 липня 2000 року

НЕЗРАДЛИВИЙ, ШИРИЙ ДРУЖЕ МІЙ,
АРКАДІЮ ОЛЕКСАНДРОВИЧУ!

Одержав Вашого листа — і тепло, тепло стало на душі. Я Вас шаную як прекрасного майстра сцени, палкого пропагандиста веселого рідного слова. Мені зрозуміло, чому вас так збентежила спроба чийсь привласнити мого «Закоханого чорта». Але не переймайтеся так глибоко цим. Подібно вже не раз траплялося в моїй творчій практиці, навіть у «Літературній Україні» мої вірші з'являлися з чужими підписами, а потім друкувалися уточнення чи спростування. Плагіатори викручувалися, навіть у мене просили пробачення, мовляв, колись давно почув по радію, запам'ятав (!), а згодом почав думати, що воно — мій власний вірш, отак вилилося несподівано на папір...

А я собі гадаю так: якщо щось крадуть, то воно чогось таки варте, бо хто ж буде привласнювати якусь нісенітницю? Бог з ним...

Передайте мої вітання чудовим людям, які творять «Кримську світлицю». Хай їм щастить у житті й творчій роботі на благо України.

Восени сподіваюсь за спонсорські гроші видати нову ТОВСТУ збірку і, якщо це вдасться, надішлю Вам обов'язково.

Ще раз дякую Вам за добрі слова і по-братньому обіймаю.

П. П. ГЛАЗОВИЙ

(Яка Ви делікатна людина — навіть конверта надіслали!)
В новому поколінні — таких нема...)

НАГОРОДИЛИ КОРАБЕЛЬ

Екіпажу корабля управління Центру морських операцій Військово-Морських Сил Збройних Сил України «Славутич» вручено почесну грамоту і знак «За заслуги перед містом-героєм Севастополем». Минулої суботи нагороду особисто вручив командир корабля капітану 2 рангу Григорію Бресеву командувач флоту віце-адмірал Юрій Ільїн під час зустрічі «Славутича» після виконання завдань в рамках чергової активності оперативного з'єднання кораблів Чорноморської групи військово-морського співробітництва BLACKSEAFOR.

За словами командувача українських ВМС, спільне рішення керівництва міської державної адміністрації і міської ради щодо нагородження екіпажу корабля було прийнято напередодні Дня незалежності України і оголошене під час загальноміських урочистих зборів з нагоди державного свята. Вручаючи почесний знак, керівник виду Збройних Сил України наголосив: «Ця нагорода є визнанням вашої

ролі в місті-герої Севастополі, визнанням служби українських військових моряків щодо захисту інтересів нашої Батьківщини».

Командувач ВМС привітав моряків з Днем незалежності, підкресливши при цьому, що екіпаж зустрів свято у морі, демонструючи свій високий професіоналізм.

Вітаючи військових моряків від імені командування і військової ради флоту з поверненням на рідну базу,

командувач українських ВМС віце-адмірал Юрій Ільїн наголосив, що кораблем під час виконання завдань протягом 12 ходових діб пройдено 1814 миль, здійснено заходи до портів Туреччини і Росії, «де ви гідно представили нашу державу, продемонстрували прапор нашої країни».

Варто додати, що літня активність BLACKSEAFOR тривала в період з 6 до 24 серпня і складалася з п'яти

фаз. Її особливність полягала в тому, що цього разу разом з виконанням традиційних заходів, зокрема, таких, як проведення навчань з провідки за тросами, буксирування, відбиття атаки маломірної надводної цілі, зв'язку, плавання в ордері тощо акцент робився на навчаннях з контролю морського судноплавства. В свою чергу корабель управління «Славутич» у складі оперативного з'єднання кораблів під час

цих навчань провів 15 опитувань цивільних суден.

Крім того, кораблем під час плавання проведено понад 80 корабельних бойових навчань, близько 80 корабельних навчань, десятки тренувань.

Олег ЧУБУК,
начальник прес-центру — прес-секретар командування ВМС ЗС України, капітан 1 рангу

ЧИ НАСТАНЕ ПРОЗРІННЯ?

Цьогорічна церемонія мовчазного покладання квітів до пам'ятника Тарасу Шевченку в Севастополі у рамках відзначення Дня незалежності України характеризувалася практично відсутністю перших осіб місцевої влади. Нагадаю, ця німа недемократична традиція була започаткована владою ще 2008 року і замінила виступи представників адміністрації, міськради, військовиків і громадськості під час найбільшого свята держави.

Треба зауважити, що і державних чиновників, які шанують Українську державу, помічено було не так вже й багато. Натомість десятки тисяч севастопольців користуються державними грошима, пільгами та отримують чималі пенсії.

Не було на урочистостях жодного з кандидатів у депутати Верховної Ради України, де, в разі їхньої перемоги, вони змушені будуть складати присягу на вірність Українському народу. Щоправда, пряме порушення її ніяким чином поки що не каралося.

Ритуал відзначення найбільшого свята держави zdegradував. Єдина радість для українців і тих, хто відчуває себе громадянами нашої держави, — те, як гарно й урочисто матроси почесної варті

пройшли під марш Військово-Морських сил ЗС України.

Потім було нетривале спілкування з пресою. На пряме запитання вашого кореспондента про термін закінчення будівництва української школи-колегіуму заступник голови СМДА Сергій Савенков дав правдиву і рішучу відповідь: «Будівництво школи-колегіуму стоїть на першому місці». Тим часом вартість будівництва вже перевищила початкову втричі і перетнула позначку в 100 мільйонів гривень. Очевидно, що цей факт є гарним прикладом і безгосподарності, і українофобії одночасно.

Відомий політолог Ігор Лосев зауважив, що йдеться про чергову ритуальну подію в Севастополі. Звісно, що кожну річницю Незалежності бажано святкувати з кращим настроєм. А сьогодні він відверто поганій. Йдеться про «подарунок», який зробила влада до Дня незалежності у вигляді закону про засади мовної політики. Ця новітня валуєщина є ударом по єдності нації і по єдності держави і провакцією громадянської війни. Ми вже спосте-

рігаємо парад імплементацій регіональної мови кількома обласними радами. Одночасно ради західних областей вирішують, що цей закон на їхніх теренах діяти не буде. Так починалося в Югославії, в Придністров'ї, в Абхазії, Південній Осетії... Тому можна сказати, що у нас сьогодні свято «зі сльозами на очах». Мирослав Мамчак зауважив, що з міської державної адміністрації на свято не кликали. Українська громада Севастополя хотіла б, аби Україна в нашому місті відчувалася як держава. На жаль, Україна повною мірою до Севастополя ще не дійшла. Місцева влада більше проштовхує у місто «руській мір». Засмутив і День флоту, який відзначався за російським сценарієм.

Після того, як відійшла офі-

ційна хвиля, біля пам'ятника вишикувались нечисленні представники української громадськості з прапорами — державними і партійними. «Мітинг опозиційних сил відкритий», — у мегафон оголосив Володимир Проценко.

Коротко виступили представники ВО «Батьківщина», Конгресу українців Севастополя, «Нашої України», ВО «Свобода». Закликали до єдності. «Хоч опозиційно всі об'єдналися, але нас мало», — чесно визнав один із промовців.

Гаряче привітав присутніх зі святом голова Севастопольської громадської організації «Всеукраїнське братство ОУН-УПА» Іван Подільник. До речі, нещодавно відбулася презентація його книги «...І знову хмари потемніли».

Щемливу пісню про українську мову виконав народний хор «Промінь» з Червонограда Львівської області:

*Відродися, повернися,
рідна мово!*

*Йду до тебе,
йду до тебе на*

*розмову,
Я тебе прославлю в світі*

*голосочком,
Ой розвийся, рідна мово,
колючком.*

Продекламував вірша

хмельницький поет, член Конгресу літераторів України Володимир Ярчук.

Ольга Бабська, керівник хору, який має в репертуарі більше двох сотень пісень і всьоме до Севастополя «прилітає на крилах пісні» для участі у фестивалі «Моя співуча Україна», що його організує Тамара Маслова, висловила свою думку про організацію свята: «Головне, щоб свято було в душі. Не сказати жодного слова, а принести до пам'ятника лише революційну гвоздику, не достатньо. Треба хоч коротко, але привітати людей».

У місті відбулися святкові заходи — концерт на майдані Нахімова та салют. На сцені Приморського

бульвару «Мушля» (російською «Ракушка») пролунали пісні учасників триденного фестивалю «Моя співуча Україна». Проходить він за фінансової підтримки Партії регіонів, а головою його організаційного комітету є вищезгаданий ведучий опозиційного мітингу Володимир Проценко. Подією також знімок афіші фестивалю для того, щоб читачі побачили, якого рівня в оволодінні державною мовою в Севастополі досягли її автори.

Микола

ВЛАДІМІРСЬКИЙ

На фото автора: виступає народний хор «Промінь» з Червонограда; промовляє Іван Подільник

Міжнародна асоціація "козатство" при президентіві України
Військово-морська академія ім. П.С. Нахімова
Севастопольська просвіта ім. Т.Г. Шевченка

Х **ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФЕСТИВАЛЬ**
НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ

“МОЯ СПІВУЧА
УКРАЇНА”

присвячений Дню Незалежності України

в програмі

24 серпня в 16.00 - святковий концерт відкриття фестивалю на естраді Приморського бульвару

25 серпня в 17.30 - святковий концерт фестивалю

26 серпня в 17.30 - закриття фестивалю на естраді Приморського бульвару

В фестивалі беруть участь творчі колективи з міст :
Київ, Севастополь, Тернополь, Хмельницьк, Черкаси

Голова оргкомітету - ПРОЦЕНКО Володимир Миколайович
Режисер-Президент фестивалю Маслова Тамара

ЩИРО ВІТАЄМО !

Спонсори фестивалю: Товариство "Промінь" Міжнародна асоціація "козатство" при президентіві України Партія Регіонів
м. Севастополь, 2012р.

ДЕ ВОЛЯ – ТАМ І ДОЛЯ!

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Обурений підписаним документом, Денис почав шукати одумців в Інтернеті. І знайшов. Так він став учасником «Відсічі» і мав виршити із товаришами до регіону, де балотується нинішній спікер, аби хоч трохи поспувати йому репутацію, та ось дізнався про захід, до якого готувалася Люба Колмакова, і вирішив їй допомогти. Тож 24 серпня у накидці жовто-блакитного кольору Денис розгулював Дитячим парком з «Кримською світлицею» в руках — на моїх очах забрали останню.

Денис і сам навчається в Кримському інституті інформаційно-поліграфічних технологій та видавничо-поліграфічної справи. Отже, можна сказати, — колега. А ще — працює медичним представником однієї з фармацевтичних компаній, бо матеріально підтримувати його нікому. А гроші хлопцю потрібні ще й на громадську діяльність, бо ідея — це не те, за що приплачують, а навпаки.

Його товариші по «Відсічі» відвідали Одесу, Крим, Донецьк. Дарма мріяли одесити болгарської та румунської національностей, що теж матимуть від мовного закону певний зиск — торкнувся він лише росіян. Молодь із «Відсічі» хотіла підтримати тих одеситів, які не в захваті від реверансів у бік Росії, притаманних для сучасної політики. Та, схоже, в Одесі їх вже чекали. Те ж саме відбулося і в Севастополі — замість спілкування з людьми — арешт, суд, штраф. Не був до них привітнішим й Донецьк. І все це в дивний спосіб ілюструвало виступ Сергія Савченка на урочистому мітингу біля пам'ятника Великому Кобзареві.

ЗАПЛАКАНИЙ ОПТИМІЗМ

Що ж такого особливого міг сказати заступник голови партії «Свобода» в Криму Сергій Савченко, один із багатьох, хто промовляв з нагоди державної незалежності?

— Ухваливши Закон про мови, влада ухвалила всеукраїнську мобілізацію, а Партія регіонів втратила чимало своїх прихильників. Прийняття цього закону нагадує танці на граблях, а 52% кримських першокласників тепер мають навчатися в українських класах.

Чесно кажучи, тоді я йому не повірила ні щодо школярів, ні щодо мобілізації. Не дуже вірую й зараз. Здається, промовець просто вирішив дотримуватися модних сьогодні оптимістичних підходів і прогнозів. Так само напередодні й депутат ВР АРК від Партії регіонів Рустем Теміргалієв переконував на телебаченні, що в суспільстві вже настала стабілізація і нині чи не семимильними кроками ми прямуємо до всезагального добробуту. Навіть ведучий «Відкритої політики» дозволив собі засумніватися, хоча мета його опитування телеглядачів була на користь тієї ж партії. Людям належало відповісти, чи в достатній мірі Київ підтримує автономію і чи збільшилася ця підтримка останнім часом. І понад триста респондентів своїми відповідями фактично схвалили політику керуючої партії. А ось варто було

переформувати запитання і поцікавитись, чи стали люди останнім часом краще жити, і, переконана, голоси б розподілилися дещо інакше. Бо ні пенсіонери, ні пересічні працівники реально не можуть оцінити якісь ефемерні цифри, що могли б характеризувати «дебет» і «кредит» між Сімферополем та Києвом, і який взагалі в цьому сенс, якщо це субвенції невідомо в чітко кишеню, а Сімферополь як був, так і залишається найдорожчим містом України, і кримчанам від того не живеться солодше?

Позитив для лідера «Свободи» полягає дещо в іншому. Він — у підвищенні в суспільстві градусу протестних настроїв і готовності його до змін. І якби не та молодь, з якою довелося познайомитись,

ки. Того ж дня спостерігала сцену і в аптеці, де, як на гріх, замовляла собі ліки україномовна жінка. Інша ж за її спиною ехидно посміхалася і усім підморгувала, закликаючи потішитися з такої недолугості. А коли завітала до своєї лікарки, високоосвіченої, розумниці і за похвалюванням теж українки, зустріла мене вона запитанням, що ж тепер з нашою газетою буде, адже в Криму все має стати російськомовним? Ось так дорогою до «газової камери» дехто все ж таки потурбувався про долю «братів своїх менших»...

Тож варто було своїм подумати, перш ніж випускати із пляшки російськомовного джина. І, бажаючи людям добра, витримати-таки карантин, під час якого згине вірус великодержавного шовінізму. Але

сказала б — ні, українське суспільство, інертне і безініціативне, особливо в Криму, прийняло умови гри, запропоновані нашим «славним» земляком Вадимом Колесніченком і підхоплені місцевими ЗМІ, згідно з якими російськомовні кримчани, які, до речі, за словами депутата Михайла Бахарева, опинилися в Україні «не із власної волі», просто почуватимуться тепер комфортніше. В чому ж полягала причина дискомфорту до прийняття мовного закону, адже українське слово можна почути в побуті навіть не щотижня, понад 90% кримських шкіл теж російськомовні, і так — практично всюди. Та, за словами політолога Сергія Кисельова, це ще ні про що не свідчить, бо «коли євреїв гнали на страту, їм теж не забороняли спілкуватися рідною мовою». Наскільки коректним є таке порівняння, нехай залишається на совісті цього молодика. Але подібні вислови дуже швидко зробили свою справу. Бо прості громадяни, слухачі, читачі і глядачі одразу дійшли саме того висновку, на який і розраховувалося. Так, одна з відвідувачок супермаркету голосно обурювалася через те, що там й досі не перейменували всі товари російською: «Ну що це за таке дурацьке слово «Повітряний», здається, вже домовилися, що все має бути російською!» Інша пані сварилася через «віденські» сосис-

ж сьогодні, наляканий можливими обмеженнями, він став лише лютішим, і підписання нового мовного закону було сприйняте носіями цього вірусу як офіційна команда: «Фас!» То неже не можна було цього спрогнозувати?

Перед очима — крива посмішка севастопольського депутата, котрий кинув у натовп яблуко розбрату. А у вухах — такий звичний речитатив: «Севастополь — Крим — Росія». Тож не бачу підстав для оптимізму ні з одного, ні з іншого боку.

І НАРЕШТІ — СВЯТО

Біля пам'ятника Тарасу Шевченку незвично людно. Не думала, що за цей час стільки людей встигли обзавестися вишиванками. Вони, як пароль: «Ми з тобою однієї крові». Милуюся світлим і водночас барвистим одягом присутніх — люди готувалися до цієї події. Разом з українцями сьогодні і кримські татари. Вони тримають портрети генерала Григоренка та Мустафи Джемілева. А ще у людей в руках великі фотографії В'ячеслава Чорновола та Арсенія Яценюка. Над головами — багато прапорів, державних і партійних. Ось лише «Батьківщина», як завжди,

тут не представлена. Зате представлена львівська громада. Львів'янин Роман Кісь з червоно-чорною хустиною на шії не приховує гніву з приводу ухвалення мовного закону, навіть якась жіночка береться його заспокоювати: мовляв, тут нічого немає страшного. Але ж хіба легко такого козака приборкати!

— Кожен народ хоче бути не лише ситим, але й вічним! — процитував промовець когось відомого, натякаючи на те, що саме мова є запорукою збереження нації.

Від кримськотатарської громади виступили Рустем Аблятипов та Алі Озенбаш. Рустему допомагало двоє маленьких декламаторів Ельмаз і Ахтем, останній після кількох спроб прочитав-таки свій віршик з папірця.

Мали слово і традиційні наші промовці Владислав Хмеловський, Петро Вольвач, Василь Овчарук, Олег Фомушкін, Анатолій Коваль-

чисто, переливаються на сонці.

Тож немає межі творчим пошукам наших, здавалося б, виснажених та розчарованих життям українців і українців, громадян і громадян нашої держави, які гідні того, щоб захоплюватися і пишатися ними. Й такі свята їм теж потрібні, аби відчуті, чого самі вони варті.

А маленьким відвідувачам, які не лишилися до всього цього байдужими, можна було випробувати себе відразу — поряд проходилися найрізноманітніші майстер-класи, що давали змогу повчитися робити пречудові вироби із бісеру, ліпити із глини, на очах народжувалися ляльки-мотанки та писанки, і в дитячих руках — теж. Найменшенькі віддавали перевагу малюванню, трохи більші — гончарному ремеслу, діти цікавилися і роботою перукаря, на стенді у якого були зображені найвишуканіші зачіски, і можна навіть було якусь із них «приміряти» на себе. А ось «караоке» поки що не задіяне, немає бажуючих і навчитися в'язати гачком — хочеться бачити негайний результат, скажімо, виготовити собі гарні сережки чи якусь іншу прикрасу і залишити на пам'ять про це свято.

А пам'ять має залишитися обов'язково, щоб в майбутньому і дітям своїм змогли розповісти, як святкували колись День незалежності. Недарма ж одна маленька учасниця події назвала цей день найкращим у своєму житті. І з подібною програмою можуть впоратися тільки молоді, не сивочолі політики. Бо не прикрасять очільники партій свої посивілі голови жовто-блакитними стрічками, не розмалюють обличчя національного символікою, не вберуть лавочки у жовті та блакитні кульки та і навряд чи знайдуть спільну мову з найменшенькими — надто велика поміж ними відстань.

Втім, є у них і свої, більш важливі завдання, з якими не впоратися молоді: неусипно вартувати нашу незалежність, робити все, і навіть більше, щоб не викрали її у наших під виглядом того чи іншого «законного» удосконалення. Слушно зазначили колись апологети радянського устрою: будь-яке зменшення марксистсько-ленінської пропаганди слугує збільшенню буржуазної. З того часу нічого не змінилося. Зменшення присутності в Україні державної мови, у школах, ЗМІ, культурі і мистецтві призведе до збільшення, популяризації, а зрештою, і засилля іншої мови, іншої культури, інших принципів життя. Саме так відбувалося колись зросійщення України, і сьогодні ми під загрозою чергової його хвилі. Тож, щоб ідея незалежності згодом не перетворилася на фарс, мусимо всі об'єднати свої зусилля: і досвідчені, і юні. Якщо маємо гордість і честь, в пам'ять про тих, кого, вітаючись, називаємо «героями», заради нинішнього і майбутнього.

ЗАМІСТЬ ЕПІЛОГУ

Тільки-но я поставила крапку, як почула з вулиці, що хтось мене кличе. Вийшла до воріт. Там моторна жіночка працездатного віку збирала підписи «за русский язык». Цього разу — як за другу державну мову. Важко відмовити людині, якщо від розчерку твого пера залежить її зарібок. Та довелося. Здивована і ображена, вона пішла до інших воріт.

Тож, виявляється, мав таки рацію один з лідерів «Свободи»: мобілізація розпочалася. І одразу у два війська. А де мобілізація, там і небезпека (це щоб не вживати найстрашніше для мене слово). Тим часом у Дитячому парку вітер все ще ганяв святкові повітряні кульки...

Тамара СОЛОВЕЙ
Фото О. Носаєнка

* * *

АНОНС! Майстер народних промислів Іван Калько (на фото ліворуч) запрошує 7 вересня о 14 годині до архітектурного відділення Ботанічного саду м. Сімферополя на творчу презентацію художньо-декоративних виробів з дерева.

Конт. телефон:
(066) 834-81-95

КОЛОМІЯ ГОТОВА СТАТИ ФОРТЕЦЕЮ — МОВНОЮ!

(Продовження.
Поч. на 1-й стор.)

— Я уважно стежила за тим, що робиться на мовному фронті. Ще до відомих подій переживала, що Україна йде не тим шляхом, яким повинна йти. Через масове заробітчанство (та й не тільки через заробітчанство) руйнуються українські родини; через русифікацію і глобалізацію гине культура... А тепер агресивно зазіхають ще й на мову нашу! Хочуть законодавчо її «потіснити»... Якщо вже й на мову замахнулися, то це край... Бо який народ без мови? Нам нема куди йти з рідної землі, ми мусимо бути тут і до останнього подиху охороняти наш рідний край. Маю синів та онуків, саме заради них я і пішла на цей крок... Для мене не мало значення — хто голодує, скільки людей залишилося, буду я разом із земляками чи одна... Я поїхала до Києва одна і назад поверталася одна, без коломийської компанії. Голодуючи, я виконувала свій обов'язок перед рідними і перед моєю Україною. Жертвність однієї людини завжди якоюсь мірою впливає на інших. Сподіваюся, що українці підтримають і продовжать наш почин. Дуже мені сподобалися деякі кияни! Вони були до нас настільки прихильні, що після роботи їхали не додому, а ночували разом з нами, спали на граніті, підстеливши каремати. А потім знову їхали на роботу. Своєю присутністю ці кияни хотіли захистити нас, голодувальників, від можливих провокацій. А були й такі люди, що проникали в наш табір вночі, лялися нецензурними словами, вкрай агресивно поводитися... Дуже декому хочеться, щоб голодувальників не було біля Українського дому.

На знак дружби (всі голодувальники неминуче стають побратимами і посестрами, майже так, як колишні воїни-афганці) художниця вирішила подарувати мені свій альбом. І я був вражений великою кількістю чудових робіт. Особливо мені сподобалися пейзажі. Вони, до речі, видають «сборничке» мислення пані Емілії. Бо є багато сучасних карпатських: «На високій полонині», «Вид на Магурку», «В Криворівні», «Гуцульська оселя», «Арніка цвіте», «Ранній сніг» тощо. А є і «східняцькі»: «Східні землі України», «На озері на Конотопщині», «Сильний вітер», «Неспокійний куток», «Осінь Сумщини»... Є навіть один кримський пейзаж: «Анапа — Крим».

Пані Емілія і під час акції в Києві не витратила час даремно, а створила серію портретів голодуючих: Ольги Дячок з Ходорова (Львівська область), Олега Полівчака з Івано-Франківська, Насті Лепко з цього ж міста, Сашка Прудника — молодого працівника якоїсь «просунутої» київської фірми, п'ятдесятирічного чубатого «козака» Павла — останній також з Києва. А ще пенсіонера Олексія Бур'яна з Кіровоградщини, 26-річного безробітного хлопця з Волині, який цілий тиждень відголодував біля Українського дому, а вже потім поїхав шукати собі роботу... Для кримчан важливо знати, що від АРК голодувала Валентина Смішко з Керчі. Її портрет також зберігається

в папці пані Емілії, і віднині він може бути частинкою історії українського Криму. До речі, найбільше художниці запам'яталася жінка з Луганської області, яка звернулася до неї (як до галичанки) з проханням не віддавати Донбас і Крим на поталу Росії. Очевидно, мала на увазі висловлювання наших літераторів Юрія Андруховича та Василя Шкляра про те, що безнадійно неукраїнські (чи антиукраїнські) території краще «ампутовати»... Емілія Бережницька розуміє, що це могло бути сказано з метою пробудити українців, зробити якийсь поштовх, але виглядає воно як... маленька зрада. Бо в Криму і на Донбасі живуть мільйони українців, а серед них тисячі і тисячі патріотів. Жодного метра рідної землі чужинцям!

Теплою була зустріч у центрі міста з Юрієм Тимошенком (до речі, випускником російської школи та росіянином по батькові) та з Михайлом Пігуляком із села Спас. Вони готові були знову їхати до Києва для продовження акції! Ще один голодувальник, громадянин США українсько-польського походження, доктор Мирослав Драган жваво розмовляв з нашим давнім передплатником з Рахова Миколою Михайлюком. Говорили про древність української мови, про подібність деяких слів баскської мови з українськими діалектними словами, про наукову цінність гуцульського діалекту і про потребу його вивчення в школах Гуцульщини. Шоправда, рахівчанин, який трохи краще знає реалії свого краю, охолодив запал пана Мирослава. Мовляв, знайти вчителів-гуцулів, які могли б фахово викладати цей предмет у школах Закарпаття, не так вже й легко. Зате інформаційний привід як сприятливу нагоду для себе можуть використати політичні русини. Вже хто-хто, а вони завжди перебувають у повній готовності приступити до викладання своєї думки-таки штучної і максималістично віддаленої від української «русинської мови».

Зазначу, що й деякі литовці відзначали День міста: коломийський підприємець Владас Діпонас і Вітаутас Вайтекаускас з Калуса (керівник прикарпатського Товариства литовської культури імені Відунаса) того дня відвідали «Звениславу». Я зайвий раз переконався, що кафе мимоволі стає центром і міського, і прикарпатського культурного життя — причому, не лише українського. Тут затішно всім проєвропейським людям, які не вітають асиміляцію і розуміють цінності будь-якої культури. З приводу української і сучасного мовного протистояння Владас Діпонас сказав так:

— Я не вивчав державної мови спеціально, бо приїхав в Україну вже в зрілому віці. Шоправда, перші уроки української отримав ще в Литві від своєї майбутньої дружини Оксани... Може, й тепер не володію цією мовою досконало (інколи через акцент мене називають білорусом), але вже все розумію, навіть гуцульський діалект. Зате не зовсім розумію, які можуть бути в Україні проблеми з українською у тих, хто має можливість чути і вивчати її з дитинства? Чому від неї треба захищати цілі регіони?

Ніде їй насильно не нав'язують, а тим паче на сході України...

Вітаутас Вайтекаускас продовжує думку земляка, але аргументація у нього значно глибша. До того ж, він охоче ділиться власним досвідом «українізації» і литовським державним досвідом мовного відродження:

— Історія моєї «українізації» трохи довшя, ніж у Владаса. Разом з матюком у далекому 1968 році, після закінчення третього класу литовської школи, я переїхав до батьківськоровослужбовця у Новоград-Волинський. Життя в російськомовному військовому містечку, навчання в російській школі та зустрічі з українською мовою лише на ринку породили в голові десятирічного хлопчика цілком логічний висновок: українська мова — це ужиткова мова селян, окрім того, вона якась «неправильна», фактично викривлена російська. Великою моєю життєвою помилкою слід визнати лінощі з вивчення української мови та літератури, що вкупі з жалісливим ставленням шкільного керівництва до чемного литовського хлопчика дозволили не вивчати українську мову та літературу. Так цілий пласт культури великого народу промайнув повз мене, а надолужувати прогаєне вже у зрілому віці виявилось непростією справою. Потім ми переїхали до прикарпатського Калуса, і ось тут я пошкодував, що не вивчав як слід українську мову на Житомирщині...

У перші дні роботи не було жодних мовних проблем — мова спілкування, діловодство, звітність — все російською. Працював на посаді інспектора організаційного відділу торгівлі та громадського харчування відділу робітничого постачання хімічного гіганта Прикарпаття — виробничого об'єднання «Хлорвініл». Контролював ще одну важливу ланку — роботу зі зверненнями та скаргами громадян.

На третій день роботи начальник відділу Роман Сердюк сказав мені: «Потрібно написати відповідь на критичну замітку про торговельні негаразди в газету «Зоря Прикарпаття», але через те, що газета друкується українською мовою, слід такою ж мовою і відписати». Мій активний словниковий запас на той час складався з вислову «здоровенькі були» та з тексту дуже популярної тоді пісні «Червона рута». Довелося братися за розум і... надолужувати прогаєне у Новоград-Волинському.

Через тиждень я вже розмовляв приблизно так, як нинішній український прем'єр... Але на тому не зупинився. Умовив керівництво закупити для відділу тритомний російсько-український словник та кожну вільну хвилину випишував незнайомі слова, будувал між ними смислові зв'язки. Працював не за методом Лангеншейдта (як дослідник Трої поліглот Шліман), а за коренево-гніздовим методом, тобто шляхом випишування та вивчення споріднених однокорених слів. Такий практичний «заділ» без якихось спеціальних мовних курсів дав потужний імпульс, що не згас і дотепер.

Не обходилося й без мовних курйозів, ляпів. Особ-

ливо важко давалося оте українське «г» з придихом, були й приховані насмішки, глузування, про які лише згодом здогадувався: приводом є ота неввірна вимова.

Проте були й неабиякі духовні перемоги чи то над собою, чи то над оточенням — в сенсі мого поступового сходження на мовну вершину. Одного разу до мене звернулася голова комсомольської організації Катерина Мельник з проханням допомогти віднайти переклад якогось слова з російської на українську. Я на хвилинку замислився, а потім «видав» (без використання словника) точний переклад. Але ж я цього слова ніколи не чув і в очі його не бачив! Пережив неабияку радість; душу гріло те, що нарешті «прийшла коза до воза», тобто та сама Катерина, яка з мене насміхалася через неправильну вимову.

Надалі разом з однодумцями-співробітниками розпочав важливу роботу з вношування засмічених русизмами українських торговельних термінів. В ті роки це було значно простіше, адже була централізація, контроль, зрештою — просто порядок. І щоб «пірожено» знову стало «тістечком», потрібна була лише добра воля купки патріотів. Принаймні так було в Галичині.

Цікавий підхід до мовного питання демонструє Литва. Після здобуття незалежності положення Закону про державну мову втілює в життя заснована Сеймом Державна комісія з литовської мови.

Контроль за дотриманням в державних та самоврядних установах, підприємствах, організаціях цього закону, постанов Державної комісії з литовської мови та інших правових нормативних актів здійснює Державна інспекція мови. Це наглядова установа, підпорядкована Міністерству культури Литовської Республіки та підзвітна Державній комісії з литовської мови. Інспекція уповноважена розглядати справи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні штрафи за різні порушення у використанні мови. Контроль суворий. Так, до вихователки одного з дитячих садків за порушення порядку використання державної мови було застосовано штраф у розмірі 500 літів (це приблизно 145 євро), а за повторне порушення вона була звільнена з роботи...

(Закінчення на 11-й стор.)

Емілія Бережницька

Геннадій і Галя Романюки

Михайло Пігуляк і Юрій Тимошенко

Владас Діпонас і Вітаутас Вайтекаускас

Ветерани «Динамо», унизу — Геннадій Романюк

КРІЗЬ ЕПОХИ, ВІКИ...

24 СЕРПНЯ — У ДЕНЬ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ! — КРИМСЬКОМУ ДРАМАТУРГУ ГАРОЛЬДУ МИХАЙЛОВИЧУ БОДИКІНУ ВИПОВНИЛОСЯ 75 РОКІВ. ПРИВІТАВШИ ІМЕНІННИКА З ЮВІЛЕЄМ, «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ» ВЗЯЛА В НЬОГО ІНТЕРВ'Ю, ЯКЕ ПРОПОНУЄМО УВАЗІ ЧИТАЧІВ

— Гарольде Михайловичу, збір дати вашого народження з Днем незалежності держави робить відбиток на власне свято?

— Звичайно, коли мої власні іменини проходять під такою зіркою і, знаючи досвід моїх давніх знайомих (9 травня — Мар'янівський, 7 листопада — Литвиненко), я впевнений, що він непоміченим не залишиться! Завжди пам'ятатимуть рідні і друзі, завжди привітають. Ось і сьогодні збиралася вся моя рідня, навіть з Пітера приїхав старший син, невістка, двоє онуків...

— Але ж 21 рік тому вам було тільки 54 роки, ви були в повному творчому розквіті! Ваша творчість розділилася на два періоди: радянський і праця в незалежній Україні. Ви цю різницю відчули?

— Авжеж! Вся моя літературна творчість за радянської доби пройшла під знаком жорсткої цензури. Кожну п'єсу мала затвердити репертуарна редакційна колегія Міністерства культури України. Без її дозволу і Літу (була тоді така цензура) жоден режисер не наважувався поставити п'єсу, це розцінювалося б як злочин, який карався виключенням з лав партії, скороченням на роботі, небуттям... Щоб отримати дозвіл, я терпляче створював по 5-10 варіантів п'єси, переписував, враховував всі зауваження, і таки добивався свого. І тільки з однією п'єсою в мене сталося непорозуміння. Щоразу на неї давали негативні закриті рецензії критики зі страшними прізвиськами — П'яненко, Морганенко, Закусенко...

— Нависно й не придумаш!

— Я не жартую. Мені нещодавно на очі потрапили ці рецензії в архіві. Так от, щоразу вони давали нові рекомендації через те, що дідько мене напоумив вивести головним персонажем секретаря обкому партії з ідеології. П'єса писалася зі справжнього прообразу — секретаря одного з київських райкомів. Цю п'єсу чекав Микола Оглоблін, талановитий режисер, з ним пов'язана ціла епоха українського театру. П'єса називалася «Чужі радощі-печалі». Нарешті мене викликали в Київ. Це був грудень, сімдесяті роки... Приїхав окрилений! Дають підписати договір. Запропонували отримати гонорар..., а через місяць повідомили: міністерство пропустило, а Літ дозволу не дав. Так ця п'єса і не мала ніякого життя, хоч була сповна оплачена міністерством. Тож за радянської доби ми мали таких собі «співаторів» в особах цензорів... А одна з моїх п'єс — «Червона свитка» про М. Гоголя, якої не торкалася рука редактора, написана мною в період незалежності, стала переможницею міжнародного конкурсу «Коронація слова» 2009 року.

— Пам'ятається, в одному з інтерв'ю ви тоді розповідали, як не вірили в справедливість конкурсу, як ваша дружина Світлана Антонівна Чолка

Злилися дві долі... Фото 60-х років і сучасне

перекопувала вас, надихала взятися до роботи над п'єсою, взяти участь в конкурсі...

— Так, я тоді сказав їй: «Навіщо старатися? Вони там вже розподілили всі місця і премії». А виявилося, що цей конкурс справді проводиться чесно, роботи розглядаються тільки під новими псевдонімами. Якби цей метод застосовували за радянської доби, то скільки б прекрасних п'єс отримала б Україна! Я гадаю, що шматували б навіть таких видатних драматургів того часу, як Корнійчук...

Зараз мені дуже подобається самостійно працювати над творами. А коли інкогніто, під нікому не відомим псевдонімом посилаєш на конкурс свою роботу, і п'єса отримує нагороду, що це справжнє визнання! Цього року я отримав Спеціальну відзнаку міжнародного конкурсу «Коронація слова» за п'єсу «Ти прости мені все горе... Я любив...» про Миколу Куліша. Цей диплом мені вручили 31 травня цього року. Моя доля прекрасна! Я дожив до 75 років! А генії Микола Куліш і Лесь Курбас були розстріляні в один день у 1937 році в самому творчому розквіті за п'єси про голод, про народ, за правду, за честь...

— А для вас 1937 рік став роком народження... Що найяскравіше ви запам'ятали зі свого дитинства?

— Для мене дитинство — це яскраві спалахи пам'яті. Я навчався у п'ятому класі. А це було у селищі Зирянка на Колимі. Якось я не вивчив уроків і вчитель географії мені сказав: «Ти не вивчив сьогодні уроку і не знаєш, скільки на планеті нашої людей, так знай, Бодикін, що їх більше 3 мільярдів, а ти, Бодикін, доживеш до щасливого майбутнього комунізму, коли людей вже буде 6 мільярдів! Вас у комуністичному суспільстві буде дуже багато...» От я і дожив до цього часу. Обіцяний комунізм не збудували, а в свій день народження, коли мені стукнуло 75 років, я підняв келих кримського вина за

всі 6 мільярдів, серед яких і я.

— Які подарунки ви отримали з нагоди ювілею?

— Подарунків дуже багато. У мене все є. Дуже сумно, що не зношу всіх сорочок, які мені щоразу дарують на день народження. І все ж один подарунок збив мене з пантелику. Старший онук подарував мені кілька аркушів паперу...

— Чистих? Для нової п'єси?

— А ось і не вгадали! П'єс я написав вже багато, близько сорока, мабуть, досить. Я вирішив не починати нової п'єси, доки не побачу прем'єру останньої, написаної для Херсонського театру, урочистої спеціальної відзнаки конкурсу «Коронація слова» про долю драматурга. Прем'єра відбудеться в новому театральному сезоні в Херсонському академічному українському театрі імені Миколи Куліша.

— Сподіваюсь, незабаром побачимо. І все-таки, що ж в подарованих аркушах?

— На них надруковані імена і прізвища всіх персонажів моїх драматургічних творів. Їх виявилось 474. Це ті, що потрапили до прем'єрних програм різних театрів.

— А чи багато з цих персонажів з'являться на сцені?

— Думаю, що ні. Бо всі драматурги мріють, щоб їхні персонажі з'являлися знову, як буває у великих драматургів, і переживали століття, тисячоліття. Я сподіваюсь, що, можливо, хто-небудь з'явиться з п'єс «Вечір Ісуса в Марії Магдалини», «Червона свитка», «Маршрут товариша Сталіна»... Персонажі цих творів можуть з'явитися на різних відтинках майбутнього, бо це типажі, характерні для всіх часів, ці постаті завжди актуальні.

— До того ж ці твори порушують одвічні проблеми добра і зла, в них є сміх і сльози, радість і горе, веселе з сумним... Дивлячись на ваш репер-

туарний список, можна зробити висновок, що ви віддасте перевагу комедії?

— Так склалося життя. Але працював я і над іншими жанрами. Коли я був завлітом Дніпропетровського театру опери і балету, ми з композитором Левком Колодубом взялися написати оперу про революціонера Петровського, на честь якого назване місто, і про революцію 1905 року. Працювали над нею два роки. Було приємно, що ця опера одного разу прозвучала в Москві на сцені Большого театру. Це моє єдине оперне лібрето. А коли я переїхав до Криму, то захопився написати мюзикл на тему знаменитого Бахчисарайського фонтана. Хоча Алемдар Караманов — симфоніст, та все-таки взявся й за мюзикл. Створений нами «Фонтан кохання» кілька сезонів не сходив зі сцени в далеких вісімдесятих...

— О, то була років зо два підряд аншлагова вистава! У «Фонтані кохання» всіма гранями засяяв талант чарівної Валентини Бойко, неперевершеного в Криму тенора Миколи

Г. Бодикін з режисером В. Павлюком в Херсонському обласному музично-драматичному театрі ім. М. Куліша

Бондаревського, витонченої Ніни Багаутдінової... Ця вистава збирала в один букет найяскравіші кримські таланти і мала феєрично шасливу історію... Чи вважаєте ви своє творче життя щасливим?

— Я не можу нарікати на свою творчу долю, але до цього було таке важке дитинство! Я пам'ятаю війну, бомбардування... Коли я про це розповідаю своїм онукам, то вони кажуть: «Яке класне кіно, я, здається, вже це бачив». Але всі ми родом з дитинства... Війна — це найперший спалах моєї пам'яті, до тієї миті я нічого не пам'ятаю. Пригадую, як мама веде мене в дитячий садок, розташований біля Полтавського вокзалу. Мама сама, батька забрали на «укрепленні грані Латвії і Литви». Пам'ятаю, на полтавському пероні страшний натовп. Поїзд рушає на Харків. Мати тримає мене на руках, при ній тільки ридикюль з документами і грошима. Подали ешелон, всі кинулися до нього: натовп, крики, зойки... Мати, тримаючи мене на руках, влилася в нього. Коли вона, увійшла до вагона і поставила мене у тамбурі, то побачила, що ридикюль порізаний лезом бритви, а з нього зникли всі гроші і документи. Через того злодія-свяху почалися мої проблеми, по суті він зробив мене на рік молодшим. Коли після війни через втрачені документи і знищені архіви, зі слів родичів видавали метрики, то бабуся, побоюючись злочасного тридцять сьомого, про всак випадок записала мене 1938 року народження. І я змушений був згідно з документами в усіх анкетах зазначити 1938 рік народження. Я разом з сусідськими однолітками ходив до школи, але до Харківського театрального інституту мене не приймали, бо я був на рік молодший.

— Фактично, у вас украли цілий рік життя...

— Другий спалах пам'яті: червень 1942 року, станція «Нова Боварія», вагони-телятники заповнюють молодими жінками з дітьми для відправлення в Німеччину. Тільки через 60 років я натрапив на документ, що свідчив про підготовку нацистами нового покоління рабів. Але тоді я був малим і нічого не розумів. На телятнику вражали яскраві плакати гарної вродливої жінки, що різала капустину, а на неї з любов'ю дивилися «кіндери». Цей плакат я вже тепер знайшов в інтернеті: «Я живу в німецькій сім'ї, почувалася прекрасно, приїжджай до Німеччини допомагати по господарству!». Зранку у нашому вагоні співали українські пісні, потім перестали, бо стрілочник сказав, що ешелон іде на Польщу, в концтабір. Почалось бомбардування, всі кинулися навтьоки. Йшли цілу ніч, з нами було ще дві дівчини без речей у легких платтячках. Мама давала їм по черзі свою теплу хустку, щоб вони грілися. Вранці ми підійшли до невеличкого села. Дівчата навчили мене просити милостиню. Я пішов по хатах, а вони чекали мене біля криниці. На мій жалібний голос виходили селянки і подавали хто хліба, хто цибулину, хто яйце... Їжі вистачило на всіх.

Г. М. Бодикін (крайній ліворуч) після прем'єри вистави «Євпраксія — Київська княжна»

В гостях у письменника Віктора Некрасова. Париж. 1978 р.

Так ми йшли цілісний день. Дівчата навчили мене просити милостиню німецькою мовою, нам давали галети, навіть один німець дав шматочок ковбаси. Мама з дівчатами відмовилися її їсти і змусили мене з'їсти весь шматок. Я був білявим хлопчиком і, мабуть, нагадав тому солдатів власних дітей, залишених в рейху. Так ми йшли від села до села декілька днів. Але під Конотопом німці нас загребастали і приєднали до колони цивільних, яких переганяли подалі від лінії фронту. І погнали до табору на околиці Конотопа. Ми втекли і лежали в картоплинній до темноти.

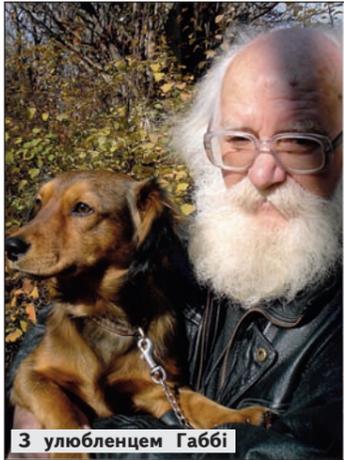
— Але я про це вже десь читала... Мені знайома ця картина...

— Звичайно, читали у п'єси мого онука Ярослава Свиридова «Державні немовлята». Третій спалах пам'яті: 9 травня 1945 року. Я жив з мамою у бабусі в тій самій «Новій Боварії», яку ми покинули у 1942-му. Мене розбудив галас і плач: «Победа! Победа!». Мама повісила на честь Перемоги нову занавіску з марлі, замастила долівку. А мене послала по пиво до центру Нової Боварії.

Я біг, тримаючи в одній руці бідончик, а в другій поймаючи гроші, і думав: якщо перемога, то батько з'явиться за кілька днів. Та пива в кіоску не було. Я не розумів, чому, адже казали, коли скінчиться війна — в магазинах буде все, і раптом нема пива... Інвалід з орденами і медалями на грудях, що стояв у черзі, сказав, що після обіду пиво обіцяли привезти. Я не знав, що робити. Через годину прийшла мама і забрала мене додому, сказавши: «Обійдемося без пива!». Вона частувала мене млинцями. Це були найсмачніші млинці у моєму житті! Батько повернувся тільки пізньої осені, приніс трофеї — зелену фанерну валізу з консервами і грудковим цукром, який він вдало розбивав тупим боком леза німецького ножа. Цукор ставав схожим на цукерку, яку можна було покласти до рота, посмоктати, витягти і знову з насолодою почмокувати. А ще батько привіз у тій зеленій валізі серед трофейного шмаття заматану у гімнастерку зовсім новеньку мисливську рушницю «Зауер — три кильця», — так поважно називав її батько. Цю рушницю подарувало йому командування на честь Перемоги, про що свідчив і папірець з печаткою. Коли в кімнаті нікого не було, я діставав рушницю, шілся в удаваного фріца і клацав годинами. Скільки «вбив» фріців, доки дорослих не було вдома, підрахувати неможливо. Це була для мене не іграшка, а річ, яку пообіцяв мені подарувати батько, коли я стану дорослим. Ще він привіз орден і медалі, до яких додавалися маленькі книжечки. За орден Червоної Зірки він отримав 15 карбованців, а за медаль «За відвагу» — 10. Це була вартість пірижака з горюхом. Чорна хлібина коштувала тоді 250 карбованців. У Харкові починався голод. Біля Холодногірської церкви шодня лежали мертві. Їх кожного дня вивозили кудись машиною і десь ховали. Це був один із страшних спалахів пам'яті про дитинство. Того ранку мене батьки взяли на Благбаз (базар біля Благовіщенського собору). «Продамо, — сказала мама, — рушницю, бо це єдине майно, за яке нам дадуть хліба». Я волав, плакав, благав її не продавати!

— Парадоксально, але саме рушниця тоді врятувала вас життя...

— Четвертий спалах пам'яті з дитинства: вересень, 1947 рік. Пароплав «Чукотка» вийшов з бухти Находка і взяв курс на бухту Нагайя (Магадан). В каютах, на палубах були договірники — робітники «Дальстрою», вони пливли до місця призначення, поверталися з відпустки, яка надавалася один раз на три роки. А ось в кормовому трюмі — партія «зеків». Нас, хлопчаків, туди не пускали вартові. Другий день в морі, погода чудова. Надвечір раптом загудів пароплав. На морі нікого, кого можна було б вітати такими гудками. «Чого він реве?» — запитано у матроса. «Мерця ховають», — відповів той. Я за війну багато бачив, як ховають мерців. Пам'ятаю, як ховали в червоній труні мого діда Якова, убитого фашистським літаком. Пам'ятаю, як ховали солдатика жінки у

3 улюбленцем Габбі

вірви від вибуху снаряда, лопати не було, носили землю подолами. А щоб у морі ховати? «А де ж могила?» — питаю у матроса. Він терпляче мені пояснив, що за морським законом небіжчиків ховають у морі, а в порт мерця заборонено доставляти. Спочатку небіжчика огортають в парусину, прив'язують до ніг колісники і кидають за борт. Я це бачив на власні очі. Цей ритуал повторювався щовечора, щовечора ревіла «Чукотка», доки ми пливли до Магадана.

Спалахи пам'яті дитинства завжди з нами, вони й разом з нами відійдуть у вічність, як ті бідолахи, що після мук і страждань розчинилися в Охотському морі. Майбутні покоління драматургів, коли будуть писати п'єси про ХХ століття, будуть фантазувати, адже не вся правда сказана про минулу епоху. Та що там говорити про минуле, коли в ХХІ столітті п'єсу «Маршрут товариша Сталіна» після третього вистави довелось зняти з репертуару, бо аноніми через Інтернет погрожували підпалити Кримський український театр. Хай їм грець! Не дають і зараз сказати правду! Та правду не спинити. Вона рано чи пізно пролле світло на всі темні плями історії.

— В чому специфіка професії драматурга?

— Робота в театрі до певної міри схожа на естафету: драматург пише п'єсу і передає її режисерові, режисер в свою чергу — акторові, художникові, музикантам. А останні — глядачеві, як той прийме, таким і буде фініш. Все залежить від драматурга, його ідеї. Я багато років працював завідувачем літературної частини театру, і коли виникала необхідність популярні прозові твори інших авторів перетворити на сценічний твір, робив це, діставши на те згоду автора прози. Так я створив за творами Павла Загребельного п'єсу «Євпраксія — Київська княжна», «Я — Богдан», «Роксолана», з Валентином Пікулем я створив п'єсу «Фаворит», з Анатолієм Рибаківим — «Діти Арбату», які йшли у театрах від Якутська до Бреста.

— Що покликано вас до драматургічної діяльності?

— О, це було давно. Після закінчення інституту я працював актором. Один колега написав п'єсу, вона мені не сподобалася. В мене вирвалося, що я за два тижні напишу краще. Всі присутні при нашій розмові артисти тільки посміялися. Та коли через півтора тижня я приніс свою п'єсу, її відразу взяли у роботу в Маріупольському театрі. Так я змінив свою долю, мене відразу запросили працювати в цей театр, з актора я перетворився на «літературну частину» театру. Моя перша п'єса «Спадкоємці» отримала сценічне життя саме в Маріупольському театрі. До речі, там ми і одружилися з Світланою Антонівною, через кілька місяців виповниться 50 років, як ми разом.

— Та на вас просто благодатним дощем проливаються ювілейні дати: вам виповнилося 75 років, піввіку — вашій драматургічній діяльності, золоте весілля з вашою Музою і натхненницею Світланою Антонівною Чолкою. Тож бажаємо вам разом у добром здоров'ї і доброму гуморі випити келих солодкого кримського вина не тільки на власному золотому, а й на власному діамантовому весіллі, подарувати світові ще багато цікавих характерних персонажів і одвічно актуальних в усі епохи та часи п'єс! Радості, натхнення, удачі!

Розмову вела
Ольга БІЛЯЧЕНКО

ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ В КРИМУ

Щорічний XII Всеукраїнський фестиваль української книги «Феодосія-2012» проходить у давньому місті греків та кіммерійців. На нього з'їхали бібліотекарі, письменники, художники, члени-активісти Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка, директори шкіл та вчителі української мови міста Феодосії. До оргкомітету фестивалю увійшли: письменник Євген Білоусов, головний спеціаліст Голосіївської ЦБС міста Києва Зоя Логвиненко, просвітяни Світлана Фещенко, Валерія Комарова, начальник управління культури Феодосійської міськради Тамара Стеблюк, директор ЦБС міста Феодосії Галина Малярчук та її заступник із роботи з дітьми Олена Степанова. Фестиваль організовано спільними зусиллями Ресурсного АРК з інформації, Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка, Феодосійського виконкому. Також в ньому взяли участь представники ДО «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр» та кримських ЗМІ.

Це вже дванадцятий фестиваль української книги. З кожним роком змінюється його програма. Цьогоріч члени оргкомітету вирішили проводити це свято за тематичними днями: вечір знайомства, день поезії, день фахового спілкування, бібліотек та бібліотекарів, краєзнавчої книги у музеї старожитностей, фінальна зустріч. Як і передбачали організатори, цього року успішним був день

лю учасникам представили книжковий фонд однієї з найстаріших наукових бібліотек України — Феодосійського музею старожитностей. Тетяна Неліна, директор Фастівського державного краєзнавчого музею, ознайомила учасників з видавничою програмою краєзнавчої літератури. Цього ж дня відбулася зустріч з поетом Євгеном Безкорювайним із Тернополя. В останній день — закриття фестивалю — зустріч з письменниками України, нагородження переможців конкурсу на кращу книгу.

Здавалося б, така насичена програма має вселяти в наші душі великі сподівання на подальший розвиток української книги. Однак реальні умови, що склалися на сьогодні в нашій державі в галузі книгодруку, досить погані: впала кількість тиражів, діти майже не читають, оскільки є мережа Інтернет, а

цям чимало корисних порад щодо оформлення й змісту твору.

На думку ініціатора проведення фестивалю, письменника Євгена Білоусова, Крим вигідно відрізняється поміж інших регіонів своєю туристично-краєзнавчою іміжевою продукцією. Чимало художників-ілюстраторів, авторів текстів працює над укладанням альбомів, буклетів, довідковою літературою, створюючи досить привабливий образ півострова.

Сам письменник видав сорок сім книг, що є показником досить ефективного праці. У нього двадцять шість нагород, у тому числі міжнародних. Цього року з друку вийшло дві його книги — оповідання про художника Івана Айвазовського та льотчика Амет-хана Султана. Написав він також повість-казку про життя і творчість славетної української майстрині-вишивальниці Віри Роїк («Чарівна голка Віри Роїк»), видав «Казки та легенди Криму», «Легенди Артеку», «Славетні імена України», оповідання про лікаря-письменника Степана Руданського.

Окрім творів Є. Білоусова на книжкових стендах бібліотечної зали представлено твори класиків і сучасних письменників: Д. Антоновича, М. Рильського, Ю. Ковтуна, В. Барки, І. Дзюби, О. Силина, О. Забужко, О. Волкова та багатьох інших. Взагалі книжкове різноманіття дивне і вражає! На очі потрапляють наукові праці на кшталт «Українсько-російського транслетранового словника власних імен і найпоширеніших прізвищ», «Короткого тлумачного словника української мови», науково-популярного журналу «Школа юного вченого», в якому цікаво, доступно і ґрунтовно розповідається про науку, «Археологічні пам'ятки Фастівщини», «Фастівщина: сторінки історії». Відкриттям цього року є творчість львівської поетеси Людмили Пуляєвої, яка торік стала лауреатом у номінації «Поезія». А співробітниками ЦБС м. Севастополя надіслали книги про Перемогу 1945 року. Прикладом для інших музеїв та наукових установ є ефективна праця Фастівського державного музею у книговидавничій справі: за останні роки там випустили книги майже півтори сотні найменувань! Тож спасибі фестивалю за поширення цього безцінного досвіду, за підтримку української книги, українського слова на кримській землі!

Олексій НІКІТЧЕНКО

дитячої книги, адже дуже активну участь в ньому взяли співробітники дитячих бібліотек зі Львова, Фастова, Севастополя, Дніпропетровська, Кіровограда та Феодосії.

Програма фестивалю була розрахована на вісім днів — з 16 до 23 серпня. Спочатку пройшов заїзд учасників та їхня реєстрація, засідання журі конкурсу в Центральній міській бібліотеці ім. О. Гріна. На другий день після екскурсії учасників до Національної картинної галереї ім. І. Айвазовського відбулося урочисте відкриття фестивалю і книжкових виставок, в яких взяли участь різні організації та учасники. Наступного дня — зустріч з сучасними українськими поетами зі Львова, Києва, Феодосії: Людмилу Пуляєвою, Наталею Савіною, Валерією Норченко. Окрім того, на горі Узун-Сирт у рамках акції «Українська книга завжди на висоті», назва якої має символічне звучання, бажаючи змогли політати на дельта- та парапланах. У день фахового спілкування — відкрите засідання журі на визначення кращої книги фестивалю. Юні читачі зустрілися в день дитячої книги з 14-річним поетом із Кіровограда Дмитром Литвином, який, до речі, — наймолодший учасник фестивалю. Проект «Канікули з книжкою» представили феодосійський поет Євген Білоусов та львівська поетеса Людмила Пуляєва. Львів'яни також поділилися досвідом популяризації дитячого читання. У день бібліотек та бібліотекарів директор ЦБС м. Феодосія Галина Малярчук розповіла про матеріальний стан бібліотек міста. На сьомий день фестива-

ЧИТАЮЧИ «ДЕННИКИ» — СВІТЛЮ ДУШЕЮ

За свій уже чималий відрізок життєвого шляху, я начитався великої художньої прози, як кажуть, по самісіньку зав'язку. Далі немає сил та й, відверто кажучи, бажання читати оті багатосторінкові «цеглини» буйної фантазії, де майже все вигадано: і діалоги, і герої, і ситуації, в яких вони діють. «У романі, нехай хоч який буде він близький до фактів епохи, все одно є домисел — без домислу нема й не може бути художньої літератури, бо саме через домисел приходить і узагальнення та типізація, що є невідмінною і найпершою ознакою та властивістю, а з тим і метою художньої літератури», — писав автор багатьох відомих романів Юрій Смолич.

Мені ж, тепер уже на схилі життя, коли маю сямий-такій досвід творчої праці і розуміюся дещо в секретах письменницької кухні, хочеться чогось, нехай не вельми художньо викінченого, але правдивішого, достовірнішого, не вигаданого. І таку літературу для себе останнім часом знаходжу, доходячись до жанру щоденникової прози.

Вона — відвертіша, сповідальніша, невігдала. Буває, прочитаєш один-два дуже стилі абзаци цієї прози і помічаєш, що в них закладена така думка, до якої треба «продиратися» крізь хащі багатослів'я в романі чи повісті того чи іншого автора. Але я зовсім не заперечую жанру широкоформатної прози і не намагаюся загітувати читача не звертатися до неї. Навпаки — читайте і якомога більше, доки є таке бажання! Я ж говорю про суто свої, старечі, уподобання: мені більше імпонує документалістика, до якої, гадаю, належить і щоденникова проза, котрої, тільки останнім часом, прочитав чимало. З-поміж прочитаного мною — щоденники Олександра Довженка, Олеса Гончара, Івана Гнатюка, Романа Іванчука, Василя Захарченка, Ірини Жиленко, Петра Сороки... Останній називає свої щоденники — денниками. І я розумію чому: у назві «щоденник» уже само по собі закладено певну норму свого письма — писати щоденно... У денниках же — така ж сама форма подачі матеріалу, яка, однак, не змушує автора писати щоденно, ставлячи своїм гаслом — «Nihil a die sine linea!» — «Жодного дня без рядка!»: хочеш — не хочеш, а мусиш, бо ж обрав для себе працю щоденну. Звідси ж, зрозуміло, і слово щоденник, бо — щоденний.

Мене ж просто-таки зачаровують «Денники» Петра Сороки. По-перше, вони — лаконічні. В два-три абзаци він вкладає настрої своєї душі, який надавав її, душу, сьогодні, в цю мить. Переважно це світлі поривання, навіяні якимись подіями, почуттями, після прочитання яких і сам світлієш душею, сповнюєшся сонячного оптимізму, бажанням ще й ще зустрічати новонароджені дні свого не завжди світлого життя-буття. Ось як говорить П. Сорока про стан душі: «Головне — стан душі. Все залежить від душі, й усе має робитися з огляданням на душу. Якщо на серці спокій і гармонія, то й навколишній світ хвилює і милує око, й незлічені відкриття можна робити на кожному кроці. А якщо на душі тягар, тоді не розрадіть жодні мандри та найекзотичніші краєвиди. Все для душі. І над усім — душа».

Письменник Петро Сорока — людина віруюча. Це видно з його денникових записів. І тому не випадково у своїх коротких нотатках він закликає нас любити, берегти і цінувати усе те, що послане нам для життя земного згори волею Господньою, робити добро, творити добро, вірити і сподіватися на краще.

«Віра для мене, — зазначає П. Сорока, — синонім щастя. Коли меркне і вальється все, коли немає навіть солонинки, за яку могла б ухопитися розпачлива рука, глибо-

ко в душі залишається віра як надійна і незрадлива опора. Що мені тривоги, болі й погрози цього світу? Я живу передчуттям великого визволення. Тільки б не обманути надії Бога, тільки б виправдати його сподівання, вистояти у правді й любові. Боюся не смерті, боюся вбивчого розтління гріха. Мої муки не від страху зникнути, а від страху погубити душу».

У своїй шойно виданій новій книжці денників «Дерево над водним потоком», окрім ліричних роздумів про віру, надію, любов, радість і доброту земного буття, письменник Петро Сорока подає розділ зворушливих міні-новел, сюжети яких взято з життя. Вони — не виплід фантазії, не вигадка, вони — те, що було насправді, чому автор сам був свідком, з чим стикався чи й сам пережив.

Добрий, інколи до болю в серці шемкий, інколи просвітлений слід в душі залишають новели «Ослик отця Тимофія», «Мій гріх», «Дядя Володя» та інші.

Міні-новели П. Сороки й справді у більшості своїй міні, тобто короткі, але які вони хвилюють, скільки в них закладено того, що спонукає до роздумів. Ось, наприклад, новелка з назвою «Клаптик городу»:

«Бабуся поле свій городець.

Підходжу ближче, дивлюся через тин на її роботу і кажу:

— Чому ви не вириваєте бур'ян з

непомічені. Це не заздрість. Це зовсім інше.

...Що ж робити у такому випадку? Найкраще триматися осторонь чи на віддалі від сильніших. Слухати власну душу, іти своїм шляхом і дякувати Богу за те, що є...», — широко зізнається автор. І це аж ніяк не применшує його власну творчість, його роль в сучасному літературному житті. Бо, як пише відомий американський письменник, автор сповідальної прози Девід Седаріс, що «про себе писати простіше. А коли опишеш гидкі вчинки інших людей, виходить не так ефектно. Повірте, у всіх своїх творах наймерзенніший персонаж — це я». Звичайно ж, це самоіронія, жарт, але ж і в кожному жарті є доля правди.

Письменник Петро Сорока пише талановито, інколи самоіронічно, вдатно. У його коротких щоденникових записках читач знайде теплі, правдиві слова про творчість Ліни Костенко, Юрія Мушкетика, Степана Пушика, Любові Проць: «Люба Проць... Люблю її сонячно. Хоча любити її, точніше її слово, не так просто. Вона трішки старомодна і занадто традиційна. Але вся річ у тому, що я теж такий. Її вірші інтроверсійні, замкнуті в собі, вона любить мандрувати дорогами власної уяви і це надзвичайно близьке мені. Завдяки «Групі крові» (книга вибраних поезій Любові Проць, що побачила світ у видавництві «Коло», Дрогобич, 2009. — Д. К.) вона досягла ширшої популярності в колі літераторів, номінувалася на Шевченківську премію, на яку, звісно, заслуговує.

Люба Проць з того ж ряду, що й Тамара Севернюк, Леся Білик, Людмила Литвинчук, Світлана Антонішин. У кожній з них різна популярність, різне коло читачів і увага критиків. Але саме ці жінки, як мені здається, значною мірою утримують високе небо української духовності. Сьогодні це бачать одиниці, але прийде час, коли побачить більшість.

Часто повертаюся до її вибраного «Групи крові». Книжка вагома і талановита, світла і шемлива. Життя у неї заповідається, безперечно, довге і щасливе...»

Розкриває Петро Сорока й секрет свого письма: «Моє письмо передає мій настрій. Особливо у денниках. Я ніколи (чи майже ніколи) не писав з примусу, а лише тоді, коли гаряча хвиля якогось особливого розчулення і сп'яніння накопувалася на душу. ...Треба спішити жити і зробити те, до чого покликаний...»

А покликаний письменник Петро Сорока до творчості. І свідченням того є його книги: «Сповідь сльозую», «Пам'яті наперед», «Рік подвійних райдуг», «Найкраще помирати в понеділок», «Голос із притвору», «Денники 2004-2005 років», «Застиглий вогонь», «Перед незримим вівтарем», «Знак серця», «Нагшесерце», «На захід від спадаючого сонця» та багатьох поетичних і наукових книг. А вже він ще й кандидат філологічних наук, доцент Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, співзасновник і видавець низки журналів, альманахів та видавництв. Член міжнародного ПЕН-клубу. Лауреат літературно-мистецьких премій «Слово України», ім. В. Сосюри, ім. брата Лепких, ім. Г. Сковороди, ім. Р. Федорів. Член Національної спілки письменників України.

Петро Сорока — не лише талановитий прозаїк, він також прекрасний поет. Про це свідчать його вірші, розсіяні по сторінках книги щоденникової прози, котрі, гадаю, він обов'язково збере до купи і видасть окремою книжкою. А вже письменник у розквіті своїх творчих сил. Дай, Боже, йому написати ще багато гарних творів, аби, як він сам каже, «подарувати людям машинку світла». А від тієї «машини світла», подарованої письменником, світлішає на душі, хочеться й самому зробити щось добре і світле для людей.

Данило КОНОНЕНКО

Петро СОРОКА

МІЙ ГРІХ

Коли не зайду на місцеве кладовище, завжди зустріну там Марту Плаксію. Три роки тому похоронила сина і відтоді щодня виплакує його на цвинтарі, незважаючи на дощ, сніг чи шаргу. Сяде на лавочці біля могили і кілька годин голосно плаче. Посивіла, змарніла, зчорніла і висохла біля тої могили, хоч їй тільки сорок. Все частіше її неприємно приводять додому чи то на фірі, чи на старенькому, ще колгоспному «бобику», — з крайніх вікон села видно кладовище.

Зупиняюся біля неї, бо не можу пройти мовчки, не можу не сказати кілька спочутливих слів. Жінка просто умліває — сльози течуть струмком і все тіло тремтить, як у лихоманці.

— А Юрко мені недавно снився, — кажу.

— О, Боже! — вихоплюється в неї. — Як добре! Він багатьом сниться. І через кожного яєсь прохання переає мене. То стрічку просить принести, то писанку, то квіти. Я все виконую, що він просить.

Могила справді обкладена рідними речами — крашанками, свічками, вербовими гілками, гронами калини і пишними букетами квітів.

— А як він тобі снився? Що казав? — її очі горять від нетерпіння. — Щось просив?

Юрко справді снився мені, але дуже давно і нейтрально. Він дружив з моїм сином й іноді був у нас. Отож і наснилося, що гурт хлопців, і Юрко серед них, байдкує на нашому подвір'ї.

Але мені хочеться її якось втішити, заспокоїти і я починаю вигадувати.

— Він приснився мені на небі, — кажу. — Ніби сидить у райському саду, такий щасливий і веселий... Так добре йому там, так легко. Навколо ангели і серафими літають, музика тиха лунає, і всі почуваються неймовірно одухотвореними. Там багато таких, як Юрко, і їхні обличчя осяяні блаженством. Це важко передати словами, бо потойбічний світ не такий, як наш, але відчуття радості відчувається.

«Тут рай, — сказав Юрко, — і мені дуже добре. Тут нема ні болю, ні страждань і я нізащо не повернувся б знову на землю. Одне мучить мене і завдає болю, — що мама так побивається за мною. Передайте їй, що цього не треба робити, бо я вже щасливий, я відмучився. Кожна мати сльозинка падає мені на серце, як розпечене олово. Нічого мені більше не треба, тільки б вона не побивалася так, бо там, де я нині живу, справжній рай... Якщо вона не страждатиме так і не ходитиме щодня на цвинтар, то мені більше нічого не треба для повного щастя».

— О, Боже! — вихопилося у Марти.

— Тобі не можна так побиватися, — кажу. — У тебе є для кого жити, є діти й онуки...

— А Юричка нема.

— Він є і чекає тебе на небі. Не муч його і себе даремно.

— Я постараюся, якщо він просить. Тільки чому він мені цього не сказав, чому через інших все переказує?

— Я цього не знаю. Але зроби те, що я сказав, для нього. Повір мені.

— Я вірю. З горем не жартують.

ДЯДЯ ВОЛОДЯ

Володимир Татарський. Росіянин.

Один з найсвітліших спогадів мого дитинства. Художник, а отже в мої дитячі уяві — маг, чаклун, деміург...

Щонеділі приїжджав з Тернополя у наше село і закидав нас дорогими подарунками. Щоліта забирав до себе і це був найсвітліший час у моєму житті — озеро, прогулянки на катері, дальній пляж, театр, кіно, морозиво... Дивовижі, яких у тогочасному селі не побачити.

Тільки після його смерті я довівся, яким важким було його життя, якою незвичною видалася доля.

У сорок третьому він дезертував з червоної армії, і переховувався у Тернополі й навколишніх селах. Як це йому вдавалося — не відаю. Можливо, він придбав підроблені документи, жив під вигаданим прізвищем. Можливо. Якби потрапив в руки смершівців, розстрілу не минуло б.

Зрозуміло, він жив у постійному напруженні. І тоді, коли ще тривала війна, і пізніше до самої смерті. Він помер за брежнєвщини.

Не знаю, чому він відмовився воювати, які у нього були мотиви і політичні переконання, що він побачив, зрозумів і пережив на фронті. Але те, що кинув зброю, мені зрозуміле і близьке. Він був талановитим художником і не хотів накласти голову за маніакальну ідею. А може, відчув непереборну потребу зреалізувати себе.

Десь у шістдесяті він одружився на маминій рідній сестрі — тьоті Каті. Дітей у них не було, і всю не витребувану батьківську любов вони віддали нам з сестрою. Він добре опанував українську, що така рідкість серед москалів. Полюбив нашу землю, звичай і традиції справжньою, нутрянкою любов'ю.

У нього появились вірні друзі, добрі замовники і широке коло знайомих. Любив роз'їжджати і багато мандрував Україною. Іноді брав мене з собою.

Невдовзі він отримав престижну роботу художника-оформлювача, невтомно працював і побудував власну хату, що було на той час винятково складною справою.

Але життя серед богеми погубило його: став спиватися і рано помер від цирозу печінки.

Був невисокого зросту, лисий, з відкритим приємним лицем, усміхненими голубими очима, енергійними рухами. Завжди привітний, врівноважений, спокійний. Я не бачив його роздратованим і сердитим, тим більше в екстазі гніву, що так характерно для творчих людей. І це при тому, що все життя він перебував під пресом страху.

Як я зрозумів із розмов з матір'ю, багатьох людей у селі знали його історію, але ніхто не видав, не написав доносу. Це багато говорить мені про те, якою шаную і любов'ю, повагою і пієтетом було оточене його ім'я. Здебільшого на замовлення він малював дешеві образи і більшість сімей у нашому селі мали його роботи. А ще він розмальовував церкви у той час, коли злочинна влада їх закривала і руйнувала.

Сподіваюся, добрі справи переважили на небі ті падіння і прогріхи, яких не уникнути на землі жодній людині.

КВИТИ

Коли вона вхопила заздалегідь зібрану валізу і нервово кинулася до дверей, то щоб затримати її і відвернути катастрофу, якою ставало без неї його життя, він мовчки упав на коліна і важко схилив голову над молитовно складеними руками.

Але вона, розжохкана і розпашіла, тільки хмикнула і, обминаючи, боляче вдарила його в плече залізною обкантовкою валізи і вийшла, майже вибігла з квартири. Гучно хряснули старі двері з дерматиновою обшивкою.

Коли через два роки він відчинив ті двері на короткий, ніби вибачливий дзвінок, то побачив перед порогом її у вицвілому платті й з посивілим волоссям. Вона стояла на колінах зі схиленою головою і так само молитовно складеними руками.

Якусь мить, ніби пригадуючи щось дуже давнє і болісне, він дивився на неї невидючими очима, а потім мовчки хряснув дверима, а відтак двічі повернув ключем у замковій щіліні.

УРОК

Минулої весни якась закохана душа вивела білою фарбою на одній з доріжок міського парку щемливо-зухвале зізнання «ЮЛЯ, КОХАЮ ТЕБЕ!». Великі літери протрималися майже рік, але дощі, сніги і людські підшви таки зробили своє — знищили напис. Залишилися тільки сірі цятки і якимось дивом дві вцілілі літери «ХА».

І здається мені, що це не випадково. І тому, що про справді глибокі почуття не можна кричати на півсвіту, і тому, що «вічна любов живе ледве три тижні».

Ти кажеш, що будеш любити завжди?

ХА!
Ти стверджуєш, що твоя любов витримає всі випробування?

ХА!
Ти певен, що можна про це заявити на весь світ і ніхто не позаздрить, не зранить, не розіб'є твої почуття?

ХА! ХА!!

Ти думаєш, що знаєш людей і світ лягає тобі до ніг?

ХА! ХА!! ХА!!

«ВИЗВОЛИТЕЛІ»

Цю історію розповідав мені селянин із сусіднього села:

«У 1944 році німці під несподіваним наступом радянської армії панічно відступили з їхнього села. З-поміж іншого залишилася польова кухня з паруючою кашею. Ми зі старшим братом, якому було 9 років, проходили поблизу, де вже поралися радянські куховари. Побачивши нас, один з них запитав:

— Хлопці, ви голодні?

Ми підтакнули.

Він насипав нам дві повні миски каші й подав з широкою усмішкою. Ми подякували і накиннулися на неї, як вовченята. Уминали, аж за вухами лягало. За мить миски спорожніли.

Усі кухарі в білих халатах пильно стежили за нами. І так приємно усміхалися.

Поблизу проходив якийсь вищий військовий чин.

Щедрий кухар звернувся до нього:

— Можна роздавати обід, товаришу майор.

— А ви певні, що каша не отруєна? — поцікавився той.

— Так точно! Перевірено! — відрпортував кухар, і кивнув у нашу сторону. — Пацани щойно умнули по дві норми...».

КЛАПТИК ГОРОДУ

Бабця поле свій городець.

Підходжу ближче, дивлюся через тин на її роботу і кажу:

— Чому ви не вириваєте бур'ян з корінням, адже через кілька днів він знову проросте?

Бабця гарно, з якоюсь особливою іскринкою лукавства, усміхається мені й відповідає:

— А що я буду робити, якщо город не заростатиме?

У неї тільки й залишилося, що клаптик цього городу.

СПОВІДЬ ПЕРЕД ЛЮДИНОЮ І НЕБОМ

Петро Сорока. На захід від спадаючого сонця. Денникова проза — Тернопіль: Тайп, 2011 — 216 стор.

Петро Сорока видав шестичастинну книжку нових денників. Як і попередні його книги читаєш з приємним подивуванням і захопленням. Все так просто, здавалось би, але яка глибина мислі і слова! Стримую себе, щоб не збитись на панегіричний тон. Однак хтось же має правдиво сказати, що маємо виняткової сили письменника, який знайшов себе в оригінальній, ні на кого не схожій формі викладу буденного і потаємного, зливував душу з рідною землею і Високостями неба.

Афористичність письма П. Сороки природна, плінна, як чиста ріка, не силувана, не притягнута за вуха. Ясна річ, це дається йому цілеспрямованою важкою працею. Однак ми цього не помічаємо, не бачимо. Так і має бути, коли читаєш істинно талановитого письменника і мислителя. Ліричність його денників, насамперед пов'язаних з лісом, вселяє в ество вищу Божу справедливість і прагнення очищатися од приземленої буденщини й скороминущих принад жорстокого буття.

Автор ставить собі і читачеві запитання і відповідає на них то з сумнівом, то з певністю, однак завжди співчуваючи людині, чи йдеться про літератора, художника, чи про незнайомця, що здибався йому в мандріж Україною. Він володіє масштабною обізнаністю зі світовою класикою, нерідко покликаючись на досвід і велич знаних і мало відомих нам іноплеменців.

І що цікаво, у новій книжці П. Сорока подає понад двадцять переважно римованих поезій, записавши їх «прозовим» рядком. Ці вірші органічно сплітаються з поетичною стихією денникарських «одробин», особливо тих, які окрилились Петриківським лісом. Згадалось, що колись давно Ліна Костенко в громадському транспорті записувала в блокнот поетичні рядки саме в такий спосіб, аби хто з оточуючих не запримітив, що вона карбує поезію...

Мангеттенський козак Сергій Ткаченко точно найменував письменника Апостолом лісу, отого живого лісу, де автор розмовляє з пташиною, звіриною, деревиною, травичиною, потічком, зорями і хмарами.

«Я ловець слів» — так сказав про себе автор. Я уточнив би: «Володар слова».

У листі до мене Петро Іванович, пересилаючи свої нові денники, пише: «Надалі я вирішив зупинитися». Як так, гадаю собі! Не слід цього робити, бо у нас є єдиний денник, який знайшов унікальну форму говорити з людьми, із Землею і Небом. А ще згадав, як він сам сказав, що коли не шукає відкриттів, не вдивляється пильно у кожен куц і дерево, щоб пізніше описати свої спостереження, тоді його життя втрачає усякий сенс.

Читайте джерельної чистоти і правдивого боголюбного світосприймання світу твори Петра Сороки і облагородите свою душу.

Володимир БРОВЧЕНКО

Переважає більшість крим-п'ятеро дітей: чотири дочки і син. Й оскільки хлопчик, якого назвали Азізом, з'явився на світ останнім, його усі на руках носили, усі його леліяли. Можливо, через те, що виростав хлопчина у жіночому оточенні, характер його формувался саме під впливом цього фактора.

Був Азіз розумним, але м'яким, поступливим, часом навіть нерішучим. Цим користувалися у школі його однокласники. Попросять зошита, аби переписати домашнє завдання, — Азіз відмовити не може, дає. А бувало, що й не просили, а просто мовчки брали Азізову теку, длубалися у ній, відшукуючи потрібного зошита, й переписували.

І коли хлопець все ж наважувався простувати, бурмочучи: «Негоже так робити... Це негарно» — не вельми інтелектуальні однокласники, які поцупили його зошита, відповіли з ехидними посмішками: «Помовч, відміннику! Ми краще знаємо, що гоже, а що негоже». Й Азіз замовкав.

Та й у хлопчачих стосунках не все було гаразд. Азізові доводилося терпіти не тільки словесні атаки, а подеколи й фізичні. Азіз тому і в боксерську секцію пішов, щоб навчитися давати одкоша своїм кривдникам. Але й навіть вже навчаючись у університеті, вже наливаючись силою, все ж часом не міг протистояти нахабним однокурсникам.

Азіз і в університеті був відмінником, і в опануванні боксерської майстерності не пас задніх. Та все ж якщо в навчаннях він упевнено сягав усе нових висот, то в боксі ніяк не міг посісти у змаганнях якесь пристойне місце. Здавалось, ось ще один крок, всього один крок — і ти на самій вершині, а ні, не виходило...

Природний талант до занять фізкультурою дозволяв Азізові по троху підніматися спортивними сходами. Фахівці говорили про нього як про перспективного боксера. Та час спливав, а хлопець усе перебував у ранзі перспективного. Для впевненого кроку на спортивну вершину потрібен був характер. Навіть — спортивна злість. А цього у делікатного Азіза поки що не було. Та й чи буде? Для того, щоби спалахнула спортивна злість, потрібен був якийсь сильний душевний струс.

І цей струс нарешті таки стався. На чемпіонаті Криму з боксу Азіз легко пройшов кваліфікаційні бої, потім впевнено подолав своїх суперників у чвертьфіналі й півфіналі. Попереду був фінальний поєдинок на рингу. Напередодні до Селімова, коли той прямивав з тренування додому, підійшов якийсь невисокого зросту, невиразний чоловічок, одягнений у всьому сірому, від чого і обличчя його здавалось сірим, мовби завуальованим якоюсь сірою тінню.

— Азізе, я до тебе, — прожебонів скрадливо «сірий».

— Слухаю вас, — ввічливо відповів і зупинився Селімов, хоч часу було обмаль.

— Ти, Азізе, славний боксер, цього у тебе ніхто не забирає, але ти ще молодий...

— Хіба це суперечить одне одному — сила і молодість? — засміявся юнак. Він ніяк не міг второпати, чого від нього хоче оцей сірий чоловічок. Тому, вибачившись, мовив: — Коротше, папашо, що вам від мене треба? — Не так уже й багато, Азізе.

Срібна медаль у тебе вже в кишені. Так?

— Так. І що з того?

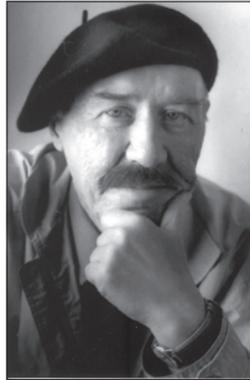
— Кажу ж, ти ще молодий і сильний, у тебе ще все попереду: і перемоги на наступних чемпіонатах Криму, і на інших великих змаганнях. Отож ти ще своє візьмеш.

— Все одно не розумію, чого ви хочете? — нетерпляче промовив Селімов. — Кажіть без цих фінів.

— Гаразд, — кивнув залізаною головою сірий чоловічок. — Віддай фінал — і я в боргу перед тобою не залишусь.

— А ви хто такий? — ледь стримуючи гнів, запитав Азіз. — Наскільки мені відомо, тренером у мого суперника по фіналу є зовсім інша людина.

— Не має значення,

Валерій ТАРАСОВ

ЧЕМПІОН

ОПОВІДАННЯ

хто я такий. Пропоную тобі, Азізе, дуже вигідний грошовий варіант. Ну, то як? Домовились?

— Не гнівіть мене! — примруживши очі, відхитнувся Селімов. Через таких, як ви, діляг, і відбуваються у спорті різні нечесні речі. Геть з дороги! — Азіз рішуче відсунув у бік сірого чоловічка й швидкою ходою подався додому.

Дорогою розміркував: чому так відбувається, що таку прекрасну галузь людської діяльності, якою, безумовно, є спорт, поганять дрібною душою людині, нечесні й підлі? Ти ж, хлопча, сам і відповів на своє запитання: тому й поганять, що підлі й нечесні. А ще тому, що заробляють на своїй нечесності шматок хліба та й з товстим куснем масла. Вони, що продали свою душу за кілька срібників, вважають, що й інших теж можна купити. На жаль, треба визнати: знаходяться серед спортсменів ласі до дармових грошей. Так і народжуються договірні матчі, приміром, у футболі чи хокеї, або ж відбуваються дивні поєдинки у боксі чи боротьбі, коли сильніший атлет раптом програв набагато слабшому суперникові. А потім, ховаючи очі від здивованих і ображених уболівальників, хутенько змивається зі змагання, зіграваючи свою нечесну душу товстенькою пачкою готівки. Так-так, атлет, що хоч раз продався ділкам від спорту, теж уже став нечесним і заплямував свою душу таким підлим вчинком на решту свого життя. Й цілком імовірно, що закінчивши активні заняття спортом, такий атлет перейде потім до когорта тих, хто його колишє купив, і сам буде купувати інших, хто прийшов на змагальну арену після нього. І не розуміють такі діляги, що назавжди продали свою честь і совість. А може, і розуміють, тому й намагаються заразити вірусом підлості й нечесності людей чесних, аби підкупом і лестощами затагнути їх у своє чорне, порочне коло, виходу з якого немає.

Правильно кажуть: бережи честь змолу. І батьки вчать мене: як би важко у житті не складалося, ніколи не поступайся совістю й честю. Все можна здобути наполегливою, чесною працею — повагу інших людей, славу, багатство нарешті. Не можна лише здобути заново всього оденський раз втрачену честь. Ця втрата — назавжди.

Тому, як вчать батьки: важко, синку, а ти будь чесним і совістливим. Й раніше чи пізніше досягнеш усього, чого прагнеш, заради чого працюєш і живеш.

Отак розміркував Азіз, йдучи з тренування додому.

А перед самим боєм, коли боксери готувалися у роздягальні до виходу на ринг, до Азіза, імітуючи бій з тінню, підібрався якийсь боком-боксом його суперник по фіналу й погрозово просичав:

— Начувайся, татарський жовторотуку! Пошкодуєш, що відмовився від хорошої пропозиції... Я тебе, чорноокого, по канатах розмажу...

Азізів мозок блискавкою прострелила думка: «Ні, таке нахабство не можна лишати безкарним! Не можна давати спуску тим, хто кривдить не просто мене, як особу, а мій народ кривдить. Таке зло мусить бути покараним».

Оце усе блискавкою промайнуло в голові, і Азіз Селімов, ідучи на ринг, аж тремтів, з нетерпінням очікуючи, коли прозвучить гонг, і він, Азіз, піде в атаку. Швидше у бій! Швидше!..

У фіналі чемпіонату Криму Азіз Селімов бився так, що дивувалися навіть ті, хто його добре знав.

— Дивіться, що він витворює на рингу! Оце так хлопець! Ну і молодець! — казали вони.

Азіз відчував, як спортивна злість виповнює усе його ество. Мозок миттєво підказував той чи той, потрібний у виниклій ситуації, боксерський прийом, а його добре треноване тіло блискавично виконувало те, що підказував мозок. А ще юнак відчував отой, як кажуть спортсмени, кураж, котрий, коли його спіймаєш, помагає діяти на рингу вигадливо, нестандартно, сміливо.

Азіз як почав з першого раунду могутніми ударами ганяти свого суперника по рингу, то притискуючи його до канатів, та заганяючи у кути, та так у цьому темпі й провів два раунди. А на початку третього раунду вцілів боксерськими рукавичками у голову, корпус і знову в голову супротивника й звалив його на підлогу. Рефері на рингу, як і годиться, відрахував до десяти, боксер з підлоги на цей рахунок підвешся на рівні ноги не зміг, хоч і намагався це зробити, й рефері бій припинив.

Тренер Азіза, його секунданти у цьому бою вискочили на ринг, усміхалися, вітали юнака з перемогою. А суддя-інформатор, нахилившись до мікрофона і витримуючи паузу після кожного слова, урочистим голосом проказав:

— Дострокову перемогу нокаутом і звання чемпіона Криму здобув Азіз Селімов!

Присутні на фіналі спортивні уболівальники, стоячи аплодували переможцеві.

Повернувшись до роздягальні, Азіз підійшов до свого щойно переможеного суперника і сказав:

— За свої слова треба відповідати... Сподіваюся, цей урок ти добре засвоїв. А ні, то я при нашій наступній зустрічі на рингу його повторю.

Переможений, похнюпившись, мовчав. А всі, хто був у роздягальні в цей час й хто чув Азізові слова, хоч і не зрозуміли, про що йдеться, проте зрозуміли одне: Азіз Селімов при потребі таки зможе повторити на рингу свій урок. Тепер — уже зможе. Бо він — чемпіон. Справжній!

ЛЮБОВ ДО СЛОВА ПОЧИНАЄТЬСЯ ІЗ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ

25 травня наша газета писала про церемонію нагородження переможців XII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яценка, яка відбулась у столиці нашої Батьківщини. III місце посіла учениця 9 класу гімназії № 8 м. Севастополя Любов Янковська, учителем якої є вчитель вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист, «Відмінник освіти України» Наталія Федорівна Іванко. Ми зустрілися з нею, і ось що вона розповіла про свою педагогічну діяльність, якій присвятила більше 30 років.

З дитинства Наталя дуже хотіла бути вчителем. І саме літератури. Любов до слова починалася з сім'ї: скільки себе пам'ятає, книги були вірними друзями в їхньому домі. Довгими осінніми й зимовими вечорами звучало художнє слово. Читала зазвичай мама. Дорослі слухали, ділилися враженнями. Прислухалася і донька. У школі вчителі української та російської літератури теж змогли зацікавити своїм предметом. Вагомим був і вплив її родича — письменника Павла Загребельного.

Після закінчення Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка, який нині має звання національного університету, працювала в Кременчуці. Її чоловіком став Костянтин Опанасович, з яким вони разом вчилися ще в 9-му класі. Побралися, коли він навчався у Київському вищому військово-морському політехнічному училищі, і на останньому курсі Наталя переїхала до нього. Рік працювала в м. Києві в школі № 19.

Потім 6 років служили на крайній Півночі. На Велику землю поверталися вже втроє — з донечкою Наталею. Далі — Москва. Чоловік — слухач політехнічної академії. Народження сина. Скрізь разом. «За чоловіком, як нитка за голкою», — каже Наталя Федорівна. І жартує: «Освоїла другу професію — «дружина офіцера»».

Після проголошення Незалежності — жили тоді в Новоозерному — чоловік склав присягу народу України. Наталя Федорівна пригадує тодішнє протистояння, як тиждень під їхніми вікнами навіть стояли бетеери... Костянтин Опанасович був в організаційній групі Військово-Морських Сил України і брав активну участь у розбудові нашого флоту в Севастополі, а Наталі Федорівні довелося починати нелегку справу викладання української мови та літератури в гарнізонній школі смт. Новоозерне.

До Севастополя капітан I рангу К. О. Іванко зміг забрати сім'ю тільки в 1996 році.

Наталію Федорівну доля привела в загальноосвітню школу № 8, яка потім стала школою-ліцеєм, а нині є гімназією.

У навчальному закладі почали вивчати українську мову як предмет одними з перших, а 1997 року заклад отримав статус школи-ліцею з російською і українською мовами навчання.

Батьки на зборах підтримали ідею створення українських класів. Учителька згадує, що головним завданням спочатку було навіть не навчити, а прищепити дітям любов до української мови і культури.

Уже за кілька місяців провели зі старшокласниками перші вечорниці, літературні

читання, тематичні вечори. Учні і батькам сподобалися перші кроки вчителя. Щоправда, коли дітей запросили на Різдвяні свята на Тернопільщину, батьки з пересторогою сприйняли цю пропозицію, очевидно подіяли стереотипи. Наталя Федорівна у поїздку взяла дочку, сина і групу дітей з 14-ої школи. Та подорож була незабутньою: діти поринули в прадавні традиції, український побут, мовне середовище, які залишилися в їхній пам'яті на все життя.

Севастопольці привезли багато дарунків із Західної України: портрети українських письменників, книги, рушники, ікони, а також багато солодощів. Розповіді дітей і вчителів про гостинність тернополян розтопили лід недовіри.

Пригадує вчителька, як плідно співпрацювали з Українським культурно-інформаційним центром — разом влаштовували спектаклі, вечори, конкурси. На жаль, нині ця добра традиція не має свого продовження.

З 2000 року Наталя Федорівна Іванко обійняла посаду заступника директора з навчально-виховної роботи гімназії № 8. Її педагогічне кредо: виховувати високодуховну особистість, розширювати знання учнів, розвивати пізнавальний інтерес, творчу активність, інтелект. Окрім викладання української мови та літератури і методичного самовдосконалення, вона проводить велику роботу з обдарованими дітьми, керує науково-пошуковою діяльністю учнів, педагогічною практикою студентів, методичною роботою вчителів гімназії, бере участь у роботі міського методичного об'єднання вчителів української мови та літератури.

Особливо вона пишається започаткуванням шкільного конкурсу на крашу Наталку за твором І. П. Котляревського «Наталка Полтавка», який уже вийшов на міський рівень. У гімназії № 8 плідно працює кафедра української мови та літератури, прищеплюючи любов до мови, культури, пошану до українського народу, формуючи в учнів уміння і навички вишуканого літературного мовлення, викликаючи інтерес до вивчення літературних та музичних творів, формуючи національний інтелект і моральні чесноти учнів.

На запитання, що дає їй сили вести таку багатогранну діяльність, першою називає сім'ю. «Коли мене розуміють і підтримують, — каже Наталя Федорівна, — це дає багато життєвих сил. Велика підтримка була від мами, яка, на жаль, уже пішла з життя, і ця втрата дуже відчувається».

Дає сили розуміння і підтримка колег, а найбільше її підтримують успіхи учнів, «у мене дуже хороші діти». Вона підготувала багато переможців у різних мовно-літературних конкурсах, олімпіадах, конкурсах читців. У 2010-2011 навчальному році Владислав Гусев — лауреат Міжнародного конкурсу «Мій рідний край», Надія Мітіна — переможець міського конкурсу декламаторів творів Лесі Українки і переможець X міського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт «Молодь у науці і творчості». Сестри Олена та Єлизавета Піддубні кожного року прославляють свою

гімназію перемогами на міських олімпіадах з української мови та літератури. У нинішньому році на міському конкурсі читців творів Т. Г. Шевченка перемогу здобув учень Наталії Федорівни Валерій Романов. Уже згадувана Любов Янковська перемогла в мовно-літературному конкурсі ім. Т. Г. Шевченка, олімпіади з української мови та Міжнародному конкурсі імені Петра Яценка і тому заслужено стала стипендіатом Кабінету Міністрів України. Та найбільша перемога вчителя — це виховання справжньої Людини.

Пишається Наталя Федорівна і педагогічним колективом гімназії, і колегами-мовниками з інших шкіл, чудовою кафедрою української філології міського гуманітарного університету і мудрими наставниками — методистами кабінету української мови Інституту післядипломної освіти. «Мені пощастило, що знаходжуся в оточенні таких прекрасних людей», — каже вона.

І продовжує: «І на роботу хочеться йти, і з радістю повертаюся додому».

Їй хочеться, щоб діти і онуки були щасливими: росли у вільній країні, відчували себе господарями на рідній землі, щоб не зазнавала утисків наша мова, щоб ніхто не називав українців хохлами. Ми — велика нація з давньою культурою, своїми традиціями, прекрасною мовою. І держава наша повинна бути дійсно незалежною. Як писав Великий Шевченко:

*«В своїй хаті своя правда,
І сила, і воля».*

Ніхто нам, окрім нас самих, не побудує таку державу. І кожен повинен почати з себе: не соромитися своєї мови, поважати свою державу, її символи, любити й берегти свою землю, — каже п. Наталя і додає: коли народився наш онук, донька з зятем стали говорити тільки українською, адже ми хочемо, щоб наш Андрійко увібрал дух український, виріс справжнім громадянином нашої держави. Треба поважати самих себе — тоді й до нас ставитимуться по-іншому.

Своїх учнів Наталя Федорівна навчає шанувати всі інші мови і представників усіх народів, які живуть у Севастополі. А найбільше професійне задоволення у педагога від уроків літератури.

На думку Наталії Федорівни, українська література настільки чиста, відкрита, багатогаспектна, що на її творах можна виховувати справжню сучасну людину.

Микола ВЛАДІМІРСЬКИЙ

УТВЕРДЖЕННЯ ЛЮБОВІ ДО ВСЬОГО УКРАЇНСЬКОГО

Наталія Федорівна Іванко — учитель, який стовідсотково самореалізувався й досягнув справжнього успіху, бо за сімнадцять років роботи в гімназії № 8 (відколи переїхала до Севастополя) ніколи не була байдужою до своєї справи, а дарувала й дарує учням, колегам щедрість своєї душі, радість. Своїм життям вона утверджує й любов до всього українського (держави, мови, освіти, культури), і добро на землі, і людяне в людині. Підкорює всіх Наталія Федорівна вірою у власне призначення, толерантністю і, безумовно, надзвичайним талантом спілкуватися, умінням співчувати, досягати взаєморозуміння, дружити.

Варто пригадати її перші кроки на шляху розбудови саме української гімназії і власне «українського життя» в Севастополі. Наталя Федорівна, потрапивши в незвичайну ситуацію, могла задовольнитися роллю інтелігентної дружини, матері. Однак це не в її характері (вона ж з роду Загребельних!) і мала приклад сили духу своєї мами та Павла Архиповича, яких обох любила і продовжує любити, хоч вони вже пішли у вічність. Сміливо ступила на тернисту дорогу разом із чоловіком Костянтином Опанасовичем: він — піднімати український флот, а вона — українську школу, українське слово. Стикалися з труднощами, несприйняттям, були неймовірно зусилля, великі духовні затрати, були й хвилини відчаю. Але залишалися віра в кращі зміни і бажання діяти. Завжди пліч-о-пліч, завжди підтримуючи одне одного, вони не покладаючи рук працювали.

Пам'ятаю, як тішилася, коли Костянтин Опанасович допоміг знайти спонсора і придбати меблі, відеотехніку для її першого українського класу, коли приходив на засідання кафедри українознавства (яке вона очолювала) і підбадьорював молодих колег, коли організував екскурсії на українські кораблі, коли долучався до обговорення створення потужного українського колегіуму (який, на превеликий жаль, існує ще сьогодні лише в проекті), коли підтримував її обійняти одночасно посаду завчука й відданого вчителя. Усіх гарних, корисних спільних справ, зроблених за ці роки, й не перерахувати. Такі подружні стосунки, таке служіння благородній справі можуть викликати тільки захоплення і повагу!

Дуже багато зробила Наталя Іванко для підняття престижу гімназії № 8. Сьогодні цей навчальний заклад — один з найкращих у місті, не існує в ньому і проблеми з набором у класи з українською мовою навчання (дай, Боже, щоб і далі так було). У гімназії навчаються талановиті учні, переможці багатьох всеукраїнських і міських конкурсів, і більшість із них кожного року — вихованці Наталії Федорівни. Так, зокрема, перші учасники заключного (четвертого) етапу олімпіади з української мови й літератури від м. Севастополя — це учні Наталії Федорівни, і цього року знову-таки у складі севастопольської команди — Любов Янковська, її учениця, якій не вистачило до призового місця всього 0,5 бала. Які щасливі були Наталя Федорівна й Люба, коли отримували у травні цього року нагороду в театрі імені І. Франка за перемогу в надзвичайно престижному й патріотичному мовному конкурсі імені Петра Яценка.

Для міського методичного об'єднання українських словесників гімназія № 8 є базою проведення багатьох заходів, семінарів, курсів підвищення кваліфікації тощо. Учителям завжди затишно перебувати тут, бо зустрічає їх лагідна усмішка й тепле слово Наталії Федорівни. І я, коли переступаю поріг гімназії, завжди зупиняюсь біля стенда зі словами гімну гімназії, автор якого — Іванко Н. Ф., і відчуваю почуття гордості, радості від того, який славний учитель є в нашій севастопольській філологічній родині.

Насамкінець хочеться висловити Наталії Федорівні щирі слова шанування, подяки за багатолітню самовіддану працю, спрямовану, у першу чергу, на утвердження поваги й любові до всього українського.

Валентина ЛОПАТЮК,
методист Севастопольського інституту післядипломної освіти

На початку червня в кримських ЗМІ розповсюджувались численні радісні повідомлення про майбутні зміни в ДТРК «Крим» — «державне телебачення змінюється, з'являються нові проекти, нові програми прямого спілкування».

Мабуть, хтось там, нагорі, почув слова Антоні Бенна «Телемовлення занадто важлива річ, щоб довіряти її телемовникам» і довірив проведення нової програми «Відкрита політика» оглядачу газети «Кримське время» Олександр Машенку. Кримчани знали про відверто проросійську спрямованість цього видання, про аналогічні погляди автора, отже, нічого насправді свіжого чекати не довелося.

Адже, як сказав Руслан Лук'янов: «Телешоу — узаконена, узгоджена, великомасштабна афера, заснована на обмані за задалегідь прописаним сценарієм». Тим більше, попереду вибори, і подібні шоу з'являються, як гриби, на інших телеканалах.

Деякі офіційні особи поспішили заявити, що це та програма, на яку Крим чекав, «програма незаангажована».

Та перші ж соцетвергові промивання мізків глядачам спростували ці слова. Телешоу на «державному» телеканалі, як і очікувалось, виявилось зовсім не державницьким продуктом, швидше, навпаки.

Ось, наприклад, 23 серпня цього року було показано ток-шоу, присвячене начебто Дню незалежності України. Годинна передача ж виявилась антиукраїнською, пропагандистською і агітаційною. Ось лише кілька моментів, що характеризують цю агітку.

Формально на передачі були представлені різні погляди і спікерами були: голова ГО «Українська громада Криму» Владислав Хмеловський, член політради ВО «Свобода» Олександр Болтян, політолог Микола Кузьмін, Андрій Мальгін, Іван Мезюхо та Сергій Кисельов, депутат ВР Криму від ПР Руستم Теміргалієв та заступник Кримської регіональної організації партії «Удар», депутат Ялтинської міськради Сергій Хворов.

Логічно було б, якби учасники передачі були між собою рівні, але деякі з них чомусь мали чималу перевагу в отриманні слова для відповіді чи коментаря. Це теж «заслуга» ангажованого ведучого.

Підбір політологів породжує очікування на якісніші і фаховіші публічні погляди, що ґрунтуються на аргументах, а не на побажаннях. Наприклад, Андрій Мальгін бачить «вільний Крим у складі федеративної України, яка в

свою чергу входить в союз Росії, Білорусі і Казахстану», а також що «в політиці Криму домінують інтереси кримчан». У першому випадку це імперські марення, у другому — відверта неправда.

Сергій Кисельов апокаліптично прогнозує, що ідея можливого скасування автономії, яку пропонує ВО «Свобода», призведе до ситуації, коли «України не буде як держави». Може, політолог не знає, що у світі автономні республіки чи області створені майже виключно за національною

ценкою дозволяв собі замість модерування розмови вступати у дискусію з учасниками, обривав на півслові висловлення думки учасником (політологом він не перебивав!), підвищував голос, говорив менторським тоном. Зробив зауваження учаснику передачі, який навіть цитував російською мовою і продовжував говорити рідною. Час від часу ток-шоу перетворювалось на базар, як у Савіка Шустера.

Олександр Машенко в загалі агітації неодноразово згадував мовне питання, ля-

кав Бандерою та ОУН-УПА, «на руках яких кров десятків і сотень тисяч людей». «Думаєте, кримчани проголосують за «бандеровську партію «Удар»?»

Сергій Хворов логічно зауважив, що теми, які порушує ведучий, розділяють країну. Відповідь «я спеціально піднімаю!» якраз характеризує націленість ведучого на необхідність досягнення програми-мінімум від передачі.

Для об'єктивного журналіста неприпустимо також примітивна маніпуляція argumentum ad hominem, тобто перехід на особистості.

Якісь питання він пускав по колу учасників, на інші відповідали обрані ним політологи, як було з першими двома. Щоправда, відповіді були очікувані і банальні.

Публіка в студії поводила себе мовчки і була простою декорацією на ток-шоу.

Прозоро маніпуляційним виглядало запропоноване ведучим опитування: «Чи враховує Київ інтереси кримчан у повній мірі?» з відповідями «так», «ні» і «лише останнім часом» та його результати.

Одним із висновків перегляду є той, що ток-шоу «Відкрита політика» з його маніпулятивними методами Олександра Машенка спрямоване на інтелектуальну більшість півострова і є засобом масового дресування проросійського електорату.

Микола ВЛАДЗИМІРСЬКИЙ

ТРОЯНСЬКИЙ КІНЬ «ВІДКРИТОЇ ПОЛІТИКИ»

ознакою, і тільки АР Крим — за територіальностію?

Теза Рустема Теміргалієва — «жодної копійки не виділяли Ющенко і Тимошенко на розвиток регіону» — викликає чималий сумнів і недовіру до цього політика із сучасного кримського прізвищем. Він же під час передачі двічі вимагав від учасників говорити російською мовою і використав свій час у ток-шоу для передвиборної агітації.

Цікаву маніпуляцію, яку важливо зачитувати, висловив молодий політолог Іван Мезюхо: «Чи правильно називати сьогодні Партію регіонів партією влади? Ми всі її так називаємо в засобах масової інформації, в аналітичних доповідях: «Партія регіонів — партія влади». Поки Партія регіонів у Верховній Раді України не має абсолютної більшості і змушена кооперувати свої дії з іншими політичними силами, вона не може називатися партією влади. Швидше за все, партією влади Партія регіонів стане після цих парламентських виборів». Але ж реально Партія регіонів контролює всю законодавчу і виконавчу владу, хіба не так?

Ведучий Олександр Ма-

Петро Вольвач, голова Кримської філії наукового товариства імені Тараса Шевченка:

— Вважаю телешоу «Відкрита політика» політично заангажованою передачею. Ведучий є виконавцем задалегідь запланованого результату, необхідного для формування спотвореної громадської думки. Він надає слово вибірково, але цілеспрямовано, тому обговорення не є об'єктивним, і гра йде в одні ворота.

Наприклад, коли я хотів висловитись щодо кричущої неточності під час обговорення, мені не давали слова і навіть погрожували вивести зі студії.

Владислав Хмеловський, голова ГО «Українська громада Криму»:

— На жаль, телешоу на державному телебаченні, яка мала б відобразити різні точки зору, позиції, не тільки не відповідає вимогам професійної журналістики, а й загальнолюдським принципам об'єктивності й неупередженості. Такий підхід ставить учасників програми в явну нерівні умови. Тим більше, що зараз, власне, набирає оберти виборчий процес, його агітаційна складова.

Так, перше, що кидається у вічі, — це намагання ведучого давати оцінки, коментувати виступаючих. Його роль мала б бути проста, яка полягає в створенні рівних умов і можливостей для всіх учасників програми. Натомість, явна перевага надається представникам провладної партії, що дає підставу оцінювати це як спробу політичного тиску та використання адміністративного ресурсу. Склад учасників програми формується таким чином, що провладна позиція має подавляючу перевагу за допомогою спеціального підібраного складу учасників, зокрема заангажованих політологів.

Вважаю, що керівник ДТРК «Крим» зобов'язаний виправити вказані штучні перекоси.

Олександр Болтян, член політради ВО «Свобода»:

— Запрошені політологи представляли проросійські погляди і ставали на бік правлячої партії. Нерівномірно був розподілений час між учасниками. До того ж і завершення передачі було надано представнику Партії регіонів. На мій погляд, передачу використано для неприхованої антиукраїнської агітації.

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ВЕРЕСЕНЬ

1

День знань.
1819 р. — вперше поставлено на сцені Полтавського театру п'єсу Івана Котляревського «Наталка Полтавка».
1939 р. — розпочалася Друга світова війна.
1964 р. — у Києві відкрито перший в Україні широкоформатний кінотеатр «Україна».
Народився:
1925 р. — Ігор Юхновський, український фізик-теоретик, народний депутат України кількох скликань. З 2006 р. — в. о. голови Українського інституту національної пам'яті. Доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАН України, народний депутат України I-IV скликань.
Помер:
1867 р. — Опанас Маркевич,

український фольклорист, народознавець, етнограф, громадський діяч, член Кирило-Мефодіївського братства, чоловік М. Вілінської (Марка Вовчка).
2005 р. — загинув Юрій Мурашов, співголова комітету «Гельсінкі-90».

2

День підприємця України.
1657 р. — Івана Виговського обрано гетьманом України.
Народився:
1831 р. — вийшла друком перша частина «Вечорів на хуторі біля Диканьки» Миколи Гоголя.
2-16 вересня 1996 року в Україні була проведена грошова реформа. В обіг введено національну валюту України — гривню та її

І. Вагілевич

соту частку — копійку.
Народилися:
1811 р. — Іван Вагілевич, поет і фольклорист, член «Руської трійці».
1908 р. — Валентин Глушко, український конструктор багаторазового ракетно-космічного комплексу «Енергія»-«Буран».
3
1915 р. — в армії Австро-Угорщини сформовано полк українських січових стрільців.
1973 р. — у Києві відкрито пам'ятник Лесі Українці.
1993 р. — у Мадриді президент Росії та України Борис Єльцин і Леонід Кравчук підписали протокол про урегулювання конфлікту навколо Чорноморського флоту.
Народився:
1804 р. — Михайло Максимович, український вчений-енциклопедист, істо-

рик, філолог, етнограф, ботанік, поет зі старшинського козацького роду на Полтавщині, перший ректор Київського університету ім. Т. Г. Шевченка.
4
1928 р. — Рада Народних Комісарів УРСР затвердила новий український правопис («скрипницький»), який діяв до 1933 р.
1965 р. — у київському кінотеатрі «Україна» під час прем'єри фільму «Тіні забутих предків» відбувся мітинг протесту проти нової хвилі політичних репресій серед української інтелігенції.
1991 р. — після триразового голосування і погрози Леоніда Кравчука, що він подасть у відставку, якщо питання не буде вирішено, синьо-жовтий національний прапор урочисто піднято над будинком Верховної Ради у Києві.
Померли:
1985 р. — Василь Стус, українсь-

В. Стус

кий поет, перекладач, прозаїк, літературознавець, правозахисник. Один із найактивніших представників українського культурного руху шістдесятників. За власні переконання в необхідності української культурної автономії творчість Василя Стуса була забороною радянською владою, а сам поет був на 12 років позбавлений волі. Помер у карцері мордовського табору для політв'язнів у віці 47 років.
5
1676 р. — московити ув'язнили гетьмана Петра Дорошенка.
Народилися:
1882 р. — Михайло Гаврилко, художник, скульптор, поет; четар УСС, командант Ковельського і Луцького комісаріатів УСС, начальник штабу Сірої дивізії Армії УНР, повстанський отаман.
1897 р. — Іван Микитенко, український письменник, драматург.

КОЛОМІЯ ГОТОВА СТАТИ ФОРТЕЦЕЮ — МОВНОЮ!

(Закінчення.
Поч. на 1, 5 стор.)

Є і в Литві території, де переважна більшість населення спілкується польською або російською мовами. Та все ж і литовське «ядро» є досить потужним. Вважаю, що українці, якщо хочуть зберегти свою мову, повинні добряче мобілізуватися і ефективно попрацювати.

Того ж дня в кафе «Звенислава» я зустрівся з... ветеранами київського «Динамо». Виявляється, відомі футболісти щороку приїждять на День міста. Геннадій Романюк — власник кафе (а ще депутат міської ради, голова постійної комісії з питань освіти, культури, туризму, інформаційної політики і свободи слова) дав таке роз'яснення:

— Це вже така традиція, що ветерани «Динамо» (Київ) на День міста приїждять у Коломию і зустрічаються на полі з місцевою командою. Традиційно вони зупиняються у «Звениславі». Ми їх дуже тепло приймаємо, адже свого часу честь українського футболу хлопці захищали, не шкодуючи свого здоров'я... Може, киянам наше місто спочатку здавалося трохи екзотичним, незвично українським, але я бачу, що вони поступово починають сприймати «українськість» як норму. А щира любов коломиян до ветеранів футболу тільки сприяє цьому процесові.

А тепер торкнусь мовного питання глибше. Ось ми тут сьогодні співали гуцульські пісні. І всім вони подобалися, хоч Коломия радше є «столицею» Покуття, а не Гуцульщини. Але інтелігентні покутяни на підсвідомому рівні розуміють переваги культурного розмаїття. Гарні пісні не може бути забагато! Я ніколи не забуваю про своє грецьке коріння. І знаю, що не українські гетьмани переселили наш народ з Криму у степи Приазов'я, а російський цар. У греків не питали їхньої згоди... Після ухвалення нового мовного закону у нашому кафе перестали звучати російські пісні. Це протест проти активної і надто вже агресивної русифікації... Зате у нас можуть звучати всі інші пісні: білоруські, польські, литовські, грецькі, англійські, італійські, іспанські тощо. Адже з боку перелічених мов і культур нам нічого не загрожує... Нещодавно дізнався, що в Луцьку влада збирається закрити російські класи. Це також своєрідний протест проти нового мовного закону, своєрідна «шокова терапія»,

спроба захистити хоча б те, що поки можна захистити... Бо коли бачиш, що «українська» Україна скорочується як шагренава шкіра, то вже не до сентиментів. Депутат Луцької міської ради Андрій Калахан уважно вивчив мовний закон Ківалова-Колесніченка і дійшов висновку, що там є низка положень, які дають можливість погіршити становище меншин на територіях, де вони становлять менше 10% від загальної кількості мешканців. У Луцьку російську рідною визнали лише 6,9% городян. Якщо на Сході на задуманій основі зменшуватимуть кількість українських класів, то чому на Заході те саме не можна зробити з російськомовними? І все це на законних підставах, згідно із законом Ківалова-Колесніченка! Звичайно, такі кроки розколюють Україну, але це краще, ніж без опору здавати «все і вся»...

І в той же час ми хочемо, щоб кримчани знали: вони нам рідні. І Галичина буде послідовно підтримувати українство півострова, усіх тих, хто стоїть на проєвропейських позиціях. Ми зворушені перемогою чудового боксера Усика Олександра, який своїм гопаком і козацьким осезотичним, незвично українським, але я бачу, що вони поступово починають сприймати «українськість» як норму. А щира любов коломиян до ветеранів футболу тільки сприяє цьому процесові.

А тепер торкнусь мовного питання глибше. Ось ми тут сьогодні співали гуцульські пісні. І всім вони подобалися, хоч Коломия радше є «столицею» Покуття, а не Гуцульщини. Але інтелігентні покутяни на підсвідомому рівні розуміють переваги культурного розмаїття. Гарні пісні не може бути забагато! Я ніколи не забуваю про своє грецьке коріння. І знаю, що не українські гетьмани переселили наш народ з Криму у степи Приазов'я, а російський цар. У греків не питали їхньої згоди... Після ухвалення нового мовного закону у нашому кафе перестали звучати російські пісні. Це протест проти активної і надто вже агресивної русифікації... Зате у нас можуть звучати всі інші пісні: білоруські, польські, литовські, грецькі, англійські, італійські, іспанські тощо. Адже з боку перелічених мов і культур нам нічого не загрожує... Нещодавно дізнався, що в Луцьку влада збирається закрити російські класи. Це також своєрідний протест проти нового мовного закону, своєрідна «шокова терапія»,

Сергій ЛАЩЕНКО

(Продовження. Поч. у № 33-34)

Бійці допомогли їй підняти пораненого на брестер, потім опустили на землю.

— Нехай шастить, сестричко! — побажали вони. — Дотягни комісара до переправи, і сама залишись живою!

...Яким же довгим видався їй цей шлях! А коли вона дотягла майора до берега, то побачила, що на воді немає жодного катера, лише гумовий човен гойдався на хвилях, щосекунди віддаляючись від причалу. «На човні, напевно, нікого немає», — подумала Зіна. Не вагаючись ні миті, вона шубовснула у воду.

...Втягнувши майора в човен, дівчинка відчалала від берега і, загрибаючи саморобним веслом, взяла курс на Тамань. Біля самого Таманського берега поранений розплющив очі, кволо усміхнувся.

— Ти все-таки повернулася по мене, дочко?

— Звісно, я ж обцяла. Ми уже на Великій землі, — радісно повідомила Зіна. — Скоро все буде добре. Тільки вам не можна розмовляти. Зовсім не можна.

— Зараз мені можна все, Зіно, все. Тільки не перебивай мене. Інакше не успію. — Він важко зітхнув, розтулив долоню і показав на ліву кишеню гімнастерки. — Візьми тут партквиток, зніми орден. Усе це, а також шаблю віддай у штаб дивізії, нехай передадуть товаришам Ворошилову. Він тут, на Кавказі. Климент Єфремович вручає мені цей орден. Він повинен знати — клятий солдат я дотримав. А ти... ти бережи себе, дочко. Ти повинна жити... Просто зобов'язана жити...

Зціпивши зуби, він все напружився, звівся на ліктях і глянув на кримський берег. Там, за протокою, над горою Митридат, зависли рвані важкі сірі хмари, підфарбовані низу в червоний колір. До вершини гори тягнувся чорний шлейф диму — на безлюдному березі горіли потрошені машини, вози.

— Усе-таки встигнули, — ледь чуто мовив майор, повільно опускаючись на дно човна...

...Тільки через кілька місяців Зіна змогла виконати прохання майора. Для цього спеціально їздила в Батайськ, розшукала штаб дивізії і віддала реліквії генералу. З почуттям виконаного обов'язку поверталася вона у свою частину. Йшла пішки. Що для бійця три кілометри? Як гарно навкруги, як легко дихається! Пахне степом, якимись зовсім незнайомими травами і першими весняними квітами. Он скільки їх: жовті кульбабки заповнили весь луг і жовтіють вздовж дороги до самого горизонту. З осяяної блакиті сонце щедро лле на землю своє тепло, ніби хоче порадувати дівчинку. Зіна весело посміхається сонечку, тихенько наспівує, наближаючись до пагорків. Там, за ними, розташувався їхній 384-й стрілецький полк, а поряд — новий медсанбат. Тепер вона працюватиме у медсанбаті, стане операційною сестрою. «Ні, ні, сестрою не хочу, — рішуче запротестувала своїй думці Зіна, зриваючи кульбабки. — Краще залишиться у своєму полку, тоді завжди буду на передовій».

Фашистський «месершмітт» раптово з'явився над степом і, мов стерв'ятник, почав ганятися за одиноким пішоходом. Дівчинка тричі припадала до землі, то підводилася і бігла, то знову падала, намагаючись відповісти якнайдалі від лясання розривних куль, які сипалися й сипалися з літака. Ось він знову пікірує...

Розплющивши очі, Зіна побачила білий намет і дві крапельниці, приєднані до нього. Як вона сюди потрапила, що з нею сталося в степу — ніяк не могла згадати. Тільки нестихаючий звук вибухотного мотора «месершмітта» та оглушливий вибух бомби все ще гуділи у вухах.

А незабаром Зіну розшукали однопольовики. Сюди, в польовий госпіталь, принесли вони радісну звістку, що воєнфельдшер Зіна Подольська нагороджена орденом Червоної Зірки за те, що вивела з поля бою вісімдесят шість поранених, і за героїзм, виявлений у забезпе-

ченні керченської переправи. Та не успішно дівчинка одержати свою нагороду: з одного госпіталю в інший перевели її, лікуючи після важкого поранення.

4. НА ЛІНІ ВОГНЮ

Вітер, взявши розгін з вершини Хінгану і промчавши над Байкалом, здійняв снігові вихори й закружляв по вузьких вуличках тайгового селища. Він люто накинувся на маленького подорожного, що вперто крокував засніженою вулицею, лопотів полами шинелі, здирав кубанку, на якій виблискувала червона зірочка, припікав морозом щокі.

Насвистуючи переможну пісню, вітер торжествувач: двічі падав упертий маленький чоловічок, ще трохи — і він упаде в кювет, там його легко присипати снігом, дмухнути

Іван МЕЛЬНИКОВ

ВІРНИСТЬ КЛЯТВІ

(З КНИГИ «ІМ НЕ ВРУЧАЛИ ПОВІСТОК...»)

морозом і буде лежати цей сміливць бурлюкою. «Бу-у-уде, бу-у-уде!» — заспівав пісню вітер в коминах приземкуватих будиночків і з новою силою закружляв поземкою, кидаючи її в обличчя, засліплюючи очі подорожньому.

— Ні, вітре, не переможеш ти мене, не переможеш! Севастопольці ніколи не відступають! — перевівши подих, шепотіла Зіна і, нахиливши голову проти вітру, метр за метром просулася до військкомату.

Переступивши поріг кабінету і навіть не збивши сніг з унтів, вона чітко й напористо сказала військкомату, що сидів за столом:

— Прошу відправити мене на фронт, на саму передову!

— Скільки років? — звично запитав капітан, який вже чимало бачив ось таких підлітків, і скривився, побачивши її надто великі унти. Зіна розстебнула шинель і витягла з кишені червонофлотську книжечку. Капітан, помітивши у неї нашивки за поранення і кубики в петлицях, здивовано підвівся, рипнувши протезом.

— Документів не треба, товаришу лейтенант. Я пам'ятаю анкету лейтенанта Подольської. Тільки послати на фронт зараз не можу. У мене заявка на рядових, а ти ж офіцер, а й погони для тебе приготував.

— Ось рядовим і пошліть. А погони офіцера... можна залишити тут. Адже я спеціально школи не закінчувала, війна висунула в командири. Тож на фронт піду рядовою.

— Ну що мені з тобою робити, Подольська? — капітан дивився на дівчинку із змішаним почуттям цікавості і поваги. Ніхто з тих, хто йшов на фронт, не звертався до нього з подібним проханням, і йому дуже захотілося допомогти цій незвичайній дівчинці. — А втім... тут дещо є.

Він вийняв з шухляди папку, знайшов потрібний папірець, ляснув по ньому долонею.

— На курси радистів підеш? — Ні. Тільки на передову! — Що ти завела: передова, передова. На передовій зараз треба бути освіченою. За шість місяців, що ти лікувалася, військова наука пішла далеко вперед, і техніки на фронті побільшало. А щоб технікою управляти, треба бути грамотним.

Він помовчав, перебираючи папери, сердито відкладаючи у бік непотрібні, згортав папки. Та ось обличчя його проясніло, капітан ласкаво, по-батьківськи глянув на дівчинку:

— Ось ще одна заявка є в Иркутську танкову школу... Ну, як, підійде?

— У танкову? У танкову підійде! — радісно вигукнула Зіна. — Навіть дуже підійде.

— Ось і домовились, дочко. Одержуй розпорядження і вирушай до Иркутська.

— Широ вам дякую, товаришу військком!

— Зачекай дякувати, може, ще й не приймуть. Чоловіків від мене вимагали, а я ось тебе туди. Ну та нічого, ти — обстріляний солдат, свого, впевнений, доб'єшся. А погони лейтенанта все-таки візьми з собою. Збережи для нащадків. Років через тридцять із задрістю дивитимуться на таких, як ти, — справжніх героїв нашого часу.

І капітан простягнув Зіні золотаві погони лейтенанта медичної служби та тимчасове посвідчення офіцера.

З кишені гімнастерки Зіна вийняла піонерський галстук і на очах вкряя здивованого капітана загорнула в нього погони разом з посвідченням і знову поклатла все це до кишені.

— Галстук? У фронтового офіцера — піонерський галстук?! Звідки він?

— Я... я не можу... — почала говорити дівчинка і зам'ялася, не знаючи, що відповісти, але швидко

медалі. Побачивши Зіну, Батишев скипів.

— Мені?! Жінку?! Дівчисько?! — застудженим голосом вигукнув він. — Передовому екіпажу гвардійського корпусу — і раптом жінку! Ну й зробив послугу комбат. Це ж курям на сміх! На танку жінка, як на кораблі, — тільки на біду! Ні, тисячу разів ні! — і змахнув рукою, ніби перекреслив кар'єру механіка-водія Зіни Подольської. Старшина повернувся до дівчинки спиною, даючи зрозуміти, що розмова закінчена. Такої зустрічі Зіна не очікувала, стояла розгублена, кліпаючи довгими в'ями, з-під яких горохом котилися по щоках сльози образи.

— Ну, Льюшо, обліш, — добродушно посміхнувся сержант Микола Снігірьов. — По її очах бачу, що вона принесе нам щастя, а ти все нещастям лякаєш. Подумай лишень, адже ні у кого немає водія дівчини, а у нас буде. Це ж чудово!

— І я «за», — підтримав Снігірьова зарядник Михайло Тахтаулов і першим подав Зіні руку.

Батишев, важко зітхнувши, кинув сердитий погляд на підлеглих, мовляв, підводите командира, підійшов до Зіни, своєю хустинкою витер мокрі від сліз щокі і міцно потиснув руку дівчинки.

— Гаразд, танкісте, не гнівайся. Умовили мене хлопці. Одним словом, приймай, сержанте, нашу коробочку, збережи її до Берліна. Цілі будемо — перемогу здобудемо, — такий у нас принцип...

— Гарний принцип, — посміхнулася Зіна і провела рукавом шинелі по щоках.

...Про те, що невеличке село поблизу Проскурова фашисти перетворили на справжню фортецю, знали усі. Та які там укріплення — скільки дотів, протитанкових іжаків і гармат — комбату необхідно було знати точно, і він вирішив послати у розвідку екіпаж Батишева.

— Завдання ваше просте, — сказав комбат, креслячи олівцем на карті. — Покружляйте поблизу цього села, створіть видимість прориву. Упевнений, нерви у фашистів не витримають, і вони відкриють по вас вогонь, а в цей час позначте їхні вогневі точки. Дійте маневрено, але не підставляйте бік під броньбілку.

Коли Батишев передав наказ комбата, Зіна зрозуміла, що це і її бойовий іспит на атестат зрілості, саме тепер вона може завоювати визнання і повагу екіпажу.

Помітно хвилюючись, Зіна завела дизель на холостих обертах, витиснула головний фрикціон. Потім, як це робила на танкодромі, увімкнула першу передачу і відпустила фрикціон, планово натиснувши на педаль подачі палива. Танк здригнувся, забряжач гусеницями і почав набирати швидкість. Затиснувши важелі і припавши до вузької смужки оглядової щілини, дівчинка впевнено вела машину, об'їжджаючи рови й вирви від бомб, відчуваючи кожну складку землі. Перед самим селом вона різко загальмувала, але фашисти вогонь не відкрили. Тільки те, що могли бачити озброєним оком й помітили розвідники. Зайшли з іншого боку села, і знову той же нульовий результат.

— Певно, розгадали наш задум фашисти, — стурбовано сказав Батишев, уважно дивлячись на свого водія.

— Може, пройтись по прямій, — запропонувала Зіна і показала на сарай поряд з головною вулицею. — На дорозі вони понаставляли іжаків, а ми через сарайчик прямо до центру.

— Чудова задумка, Зінулю! — вигукнув Батишев. — Але є маленьке уточнення: спочатку робиш повний назад, а розверну гармату, а потім — повний вперед. Усвідомила?

(Закінчення в наступному номері)

«БИКІВНЯНСЬКІ МОГИЛИ» ВПОРЯДКУЮТЬ

На своєму засіданні Кабінет Міністрів України затвердив проект розпорядження «Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству культури на 2012 рік».

Проектом розпорядження пропонується здійснити у межах загального обсягу бюджетних призначень, передбачених Міністерству культури на 2012 рік у загальному державному бюджеті за програмою «Збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизація, інвентаризація та реставрація пам'яток архітектури культурної спадщини», перерозподіл видатків у сумі 998 тисяч гривень шляхом зменшення обсягу видатків споживання та збільшення обсягу видатків розвитку на таку ж суму.

Ухвалення розпорядження надасть можливість здійснити на належному рівні відкриття Міжнародного меморіалу жертвам тоталітаризму 1937-1941 рр. на території Національного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили», зокрема, провести капітальний ремонт пішохідних доріжок та облаштування території заповідника.

ІСТОРІЯ: НЕ ЗАМІНИТИ, А ДОПОВНИТИ

У Львові видали додатковий посібник з історії України для учнів 5-х класів. Як повідомили УНІАН в Управлінні освіти Львівської міської ради, управління придбав 2 тис. примірників посібника, який вчителі історії у львівських школах зможуть використовувати як додаткове джерело.

«Посібник, який видали у Львові, не є альтернативним чи обов'язковим підручником, а є додатковим посібником», — зазначила в.о. начальника Управління освіти Львівської міськради Катерина Гороховська. Автором посібника є вчитель історії школи № 28 м. Львова Андрій Закалюк.

«Автор посібника не ставив собі завдання замінити підручники з історії України для 5-го класу. Андрій Закалюк добре знає їхній зміст і тому у своєму посібнику наголос робить на темах, які, на його думку, мало висвітлені», — сказала К. Гороховська.

«Вчителі, які мають досвід викладання історії, не один рік пропрацювали в школі, були зібрані у навчально-методичному кабінеті Управління освіти міста Львова і разом з автором обговорювали цей посібник. Важливість цього посібника полягає в тому, що там не «інша» історія, там історія з усіма важливими датами та прізвищами», — розповіла голова методичного об'єднання вчителів історії Франківського району міста Ірина Васильків.

За словами автора посібника, «в новому підручнику з історії України упущено багато тем — бій під Крутами, термін «геоцид», також немає теми Української повстанської армії, теми дисидентів, шістдесятників, теми Української революції XX століття».

А. Закалюк зазначив, що діти у 5-му класі вперше ознайомлюються з історією України, вони потім все життя пам'ятають саме цю історію. «Ми видали посібник повноцінний — від найдавніших часів і до сьогодення, де повно розкрито ці теми», — зазначив він.

Посібник надрукувало видавництво «Астролябія». Його вартість становить 35 грн.

Молоді лейтенанти. Крайня праворуч — Зіна Подольська. Фото 1942 р.

закінчила на «відмінно».

— Ну, гаразд, гаразд. Подивимося на тебе в ділі, — уже спокійно сказав майор. — У даній ситуації відрадно одне: серед гвардійців нашого корпусу ти будеш єдина жінка-танкіст. Направляю тебе в екіпаж старшини Батишева. Хлопці там бойові і, сподіваюсь, приймуть тебе добре. Старшину у попереджу.

— Дякую! — коротко відповіла Зіна і вийшла із землянки комбата.

Екіпаж тридцять четвірки, особливо командир — старшина Олексій Батишев — зустрів Зіну насторожено. Він був могутньої статури і в той же час стрункий, з великими блакитними очима і світлим хвилястим чубом. Про мужність танкіста свідчили його нагороди — два ордени Червоної Зірки і чотири

На святі «Країна дитячих мрій», що проходило на День незалежності у сімферопольському Дитячому парку, один з майстер-класів — з виготовлення ляльок-мотанок — проводили Христинка Гуракова зі своєю бабусею Галиною Іллівною Дмитрієвою. Їхнє «лялькове» мистецтво викликало неабиякий інтерес серед присутніх на святі, причім, не лише у дітей, але й у дорослих. Тому ми домовилися з майстринями, що вони підготують та проведуть такий майстер-клас на газетних сторінках спеціально для читачів «Кримської світлиці» та «Джерельця». Слідкуйте за нашими публікаціями!

УВАГА: КОНКУРС!

СПРАВЖНЄ СВЯТО юні читачі «Джерельця» зможуть подарувати собі самі, якщо візьмуть участь у нашому творчому конкурсі і виграють ось цей **розкладний велосипед!** Надсилайте на адресу редакції (звичайною або електронною поштою) ваші **літературні, поетичні, публіцистичні твори** — на будь-які теми. Кращі роботи будуть опубліковані у «Джерельці», а їхні автори отримають шанс вибороти суперприз та інші нагороди.

Крім творчих завдань будуть й цілком конкретні, за які нараховуватимуться додаткові бали. Ось два з них:

— Коли вийшов перший номер «Джерельця»?

— Хто надав для перемоги конкурсу у «Джерельці» головний приз — велосипед? (Депутат, кандидат, партія і т. д.)

Чекаємо на ваші відповіді, вірші, оповідання, репортажі, новели, статті. Творіть! Дерзайте! Перемагайте!

* * *

На фото — учасниця конкурсу, учениця Української гімназії м. Сімферополя Тетяна Совик з призовим велосипедом

НАШ КРИМ — ЦЕ СПРАВЖНІЙ СКАРБ!

«Джерельця», надсилайте і ваші літні фоторепортажі. Пам'ятайте: головний приз — велосипед!

Мені пощастило цього літа відпочивати в прекрасному місці — Новому Світі, яке знаходиться неподалік Судака. Перше, що я зробив, коли сюди приїхав, пішов на море. Воно було таке тепле, прозоре й чисте, що хотілося весь час купатися, плавати, пірнати, і не виходити з нього.

А потрапив я в Новий Світ завдяки своїй матері. Вона влаштувалася в цьому курортному селищі працювати продавцем у книжковому магазині. Тому я не тільки відпочивав, а й допомагав матері — розкладав книги. Деякі з них я навіть прочитав. Найціка-

вішою мені здалася книга «Скляні таємниці Сімки Зуйка». Поруч з магазином було екскурсійне бюро, і в нагороду за гарне навчання в школі, мама записала мене на кілька екскурсій.

Перша екскурсія була по стежці Голіцина, довжина якої близько трьох кілометрів. Під час цієї екскурсії ми довідалися від екскурсовода про видатного князя й винороба Льва Голіцина, котрий і наказав прорубати цю стежку. Прогулюючись стежиною до гроту, в якому був храм, він зрозумів, що на цьому місці можна збудувати виносховище. Разом з виносховищем збудували сцену і зал.

На 25-річчя заводу, в якому, між іншим, виготовляють найкраще в світі шампанське, тут відбувся ювілейний концерт, і в цьому гроті нібито співав Шаляпін, звідки й пішла назва — Грот Шаляпіна.

Також ми ходили до цілющого джерела Святої Анастасії, на місці якого раніше був храм. За переказами, завойовники зруйнували храм і вбили всіх монахинь, крім Анастасії, якій виколили очі, катуючи, щоб довідатися, де схована монастирська скарбниця. Але марно! Анастасія їм нічого не сказала. Потім вона допомагала людям, зцілювала їх. За це її визнали святою, а джерело й досі вважається цілющим.

Ще ми піднімалися на гору Сокіл. Ця гора унікальна, бо насправді це стародавній кораловий риф. Щовечора, коли заходить сонце, вона стає помаранчево-червоною, вдень — білою, а після дощу — фіолетовою. Комусь може здатися, що Куш-Кая (в перекладі з татарської — Скеля Птах), висота якої 474 метри, зовсім маленька, але коли починаєш на неї підніматися, розумієш, що це зовсім не так. Взагалі-то, на цю гору я піднімався кілька разів. Вперше — з

екскурсійною групою, тоді я залишив там свій прапор (біле полотно із соколом, якого намалювала моя сестра). Потім ми ще піднімалися з татком.

А ще нас катали на катері у три «кольорові» бухти: Зелено, Синю та Блакитну. Зеленою бухту називають тому, що у ній багато водоростей і з висоти вода здається зеленою.

Синя бухта (інша назва — Розбійницька, в старовину тут ховалися судна піратів) — найглибша, тому вона здається синьою.

Нарешті, найкрасивіша — Блакитна бухта, відома ще як Царська. Тут знаходиться знаменитий Царський пляж, названий так через те, що колись тут зупинялася яхта «Штандарт» з царською родиною. І наш катер з екскурсійною групою теж тут зупинився. Всі ми, відчувши себе царями, царицями і царенятами, купалися й пірнали у цій прекрасній «царській» воді!

Я знаю, що туристи, щоб потрапити в ці прекрасні куточки Криму, платять чималі гроші. А я народився тут і горджуся тим, що я — кримчанин, бо можу побувати в цих чудових місцях майже безплатно!

...Одного разу, коли я

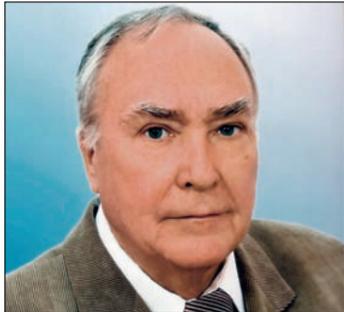
захворів і мені не можна було купатися, я просто гуляв узбережжям і шукав красиві камінці. Серед них мені трапився уламок гірського кришталю, на ньому були золотисті блискучі цятки, мені аж здалося, що це золото! І хоча тато мені сказав, що це пірит, я вірю, що в нашому Криму можна знайти справжній скарб!

Богдан ШИМОХІН,
учень 6 класу
СНВК «Лінгвіст»
м. Сімферополь

* * *
Свою розповідь про канікули Богдан приніс до редакції. Тут він перевірив, чи їздить наш призовий велосипед, чи грає фортепіано. А ще призначав, що у травні він з нетерпінням чекав, коли ж настануть канікули, а тепер йому дуже кортить до школи, бо скучив за своїми шкільними друзями. «У школі веселіше!» — каже Богдан. А вже після уроків він стільки ще всього встигає: відвідує театральний гурток (англомовний!), гурток інформатики, а ще музику школу (фортепіано та вокал).

ДУХОЗОРЕЦЬ ВІЧНОСТІ

ВОЛОДИМИР СТАДНИЧЕНКО
САДІВНИК ЩАСТЯ
Сковорода як дзеркало України

(Продовження. Поч. у № 34)

Але саме з появою творів Григорія Сковороди та їх поширенням як в усній, так і в письмовій формі найзначніші досягнення вітчизняної і світової релігійно-моральної філософії стали більш поширеними, доступнішими. Сковорода їх не тільки оновив, але й «приземлив» у хорошому розумінні цього слова, а саме він наблизив їх до широкого кола людей, навіть простолюдів, з якими любив вести духовні бесіди. Він увів потребу духовно-філософських пошуків і роздумів у повсякденне життя, у спілкування між людьми світськими, як основу для дружніх стосунків. Ось який цінний досвід залишив нам Сковорода! Ось чому називаємо його філософію практичною! Наукові та релігійні знання Сковорода увібрив у себе, переосмислив і передав далі уже сучасному сформульовані морально-практичні філософські визначення. Через брак місця у вступній статті я не маю можливості продовжити перелік репрезентантів філософської думки, пов'язаних з Україною, попередників, сучасників і наступників Сковороди. Можу сказати одне — є кого згадати і процитувати. Можете пересвідчитися самі.

Чим більше вчитуюся у твори Сковороди і проникаю у світ його ідей, образів і символів, тим більше з'являється бажання по-своєму вписати Григорія Сковороду в сьогоднішній день, як це робить Володимир Стадніченко у своїй книзі «Садівник щастя» або його спільники-сковородинці харківські професори Іван Гришин і Леонід Тищенко, провідні розробники Великого проекту «Григорій Сковорода — 300». Небагато сучасників можна поставити поряд із Сковородою, особливо якщо враховувати вимір його життєвого подвигу, його самовідречення від гонити за надмірними життєвими благами, глибину його віри і релігійно-духовних повчань.

Перш за все шануємо світлу пам'ять «великого безсребренника», сковородинця Михайла Скорського, багаторічного директора заповідника «Переяслав». беру на себе сьогодні сміливість назвати іще деякі приклади. Як не ми, то хто? Тим більше, що в третьому зшитку Володимир Стадніченко запрошує: «Пізнання Сковороди сьогодні, в XXI столітті, лише починається». Після довгих роздумів я знаходжу такі спільні мотивації в судженнях

і деякі звороти із листів до друзів Сковороди, та головне — подібність у життєвому призначенні — нести людям слово Божої Істини, що теж визначилося остаточно вже у зрілому віці. Отож основні духовні виміри життя і «науки вічності», яку несли в усному й записаному слові, у Григорія Сковороди і в нашій сучасній схимонахині Єкатерині (Київської) — ось де можна знайти багато спільного. Знаходжу подібні риси і в характері, і в спілкуванні з друзями, непорозуміння з оточуючими, і в поведінці, яка проявляється в аскетичних правилах і є засобом для досягнення головного — присутності Божої в серці. Перша книга «Духовні бесіди за словами Святих отців Православ'я» побачила світ у «Криниці» в 1999 р. От як схм. Єкатерина звертається у видавництво «Криниця» з приводу видання її другої книги: «Ось я закінчила збирати Слово Боже в нову книжку «Духовну скарбницю...» Господь благословляє, щоб і ця друга книга, яку Він дарує світу через мене, побачила світ у видавництві «Криниця». Дякую Тобі, Господи, що передала Твоє слово людям. Хочу, щоб люди прийняли Його в своє серце і прийшли до Тебе, в Дух Твій, Твою Любов. Схимонахиня Єкатерина. 30 червня 2004 р.»

Тут іще проявилася рідкісна подібність в самій поведінці — в тому прямому особливому веденні Духом, яке підкреслював Сковорода після відвідання Києва 1770 року; навіть прощаючись із улюбленим учнем в останні місяці свого життя, так відмовляється від того, що М. Ковалинський «представив ему для дороги, в случае надобности, нужный запас»: «Ах, друг мой! — сказал он: — Неужели я не приобрел еще доверия к Богу, что Промысл его верно печется о нас и даст все потребное во благовременность?» (Ковалинский М. Жизнь Григория Сковороды). Так само ставши за Промислом Господнім на стежку навчання істині Закону Божого, схимонахиня Єкатерина відмовилася від особистого майна, кошти пожертвувала на монастир та на видання книги, обмежила допомогу друзів і рідних, у всьому спирається на Промисел святого Духа, який її веде і настановляє у служінні людям Божим Словом.

А тепер нібито сам Григорій Савич Сковорода зі своєю мудрістю і пророцтвом, через серце і душу Володимира Яковича Стадніченка звертається до нас у «Криницю», достукується в XXI столітті зі своїм посланням: видати книгу «Садівник щастя», донести про нього слово Істини. Як перегукується їхня «наука вічності», скільки спільного я знайшов між Сковородою і схимонахинєю Єкатериною! Та це окрема тема. Ось як відгукується на її проповіді у своїй розлогій статті послідовниця схимонахині і разом з тим «сродна» Сковороді по духовному труду Тетяна Майданович: «Книга «Духовна скарбниця...» — це явище незвичайне в духовній літературі. Прозорливість і сміливість, з якою вона написана, перевищують можливості людської душі. Відповідальність за ту Істину,

що засвідчена в ній, може взяти на себе тільки людина, зодягнена у велику Силу Духа Святого. Це той символічний «плащ пророка Ілії», який тільки він міг носити. Сила Промислу Божого виявилася дивовижно і в тому, як Його Слово, озвучене схимонахинєю Єкатериною, побачило світ у цій книзі, проклало Собі шлях до людей» (Див.: Майданович Т. Святоотцівська практика духовної брани в сучасній Православ'ї // Духовна скарбниця. Святе Письмо про сучасність і майбутнє світу. — К: Криниця, 2004. — С. 77). Так і Духозорець Сковорода в книзі В. Стадніченка «Садівник щастя» прокладає собі все нові шляхи до людей через нові книги. Нібито сам Сковорода промовляє до нас — кличе цінувати істинне щастя, щоб вічний наш

кокий напис «Світ ловив мене...» А ще трохи пізніше аж в дев'яностих роках минулого ХХ століття він спробує наяву і на папері пройти шляхами Сковороди, то й перша його книга буде називатися «Іду за Сковородою» («Криниця», 2002). І в майбутньому тема Григорія Сковороди, без перебільшення можна сказати, стане в його житті головною. А що ж до мене, то я завжди сприймав як диво життєвий шлях мандрівника Сковороди. Пізніше мене вразить і зацікавить творчість Володимира Яковича, присвячена своєму великому земляку.

В. Стадніченко докладє багато зусиль разом з іншими дослідниками творчості Г. Сковороди, щоб донести широкому колу шанувальників дорогоцінну спадщину великого українського мислителя і фі-

3 Чорнух — у широкий світ. Художник Костянтин Павлишин. Київ

безсмертний дух був паном тіла, а не навпаки.

За цією наукою він і помандрував у світ згаданого нами 1734 року. Пізніше, через століття й роки, аж на початку 1950-х років уже інший хлопчина, випускник Чорнухинської школи Володимир Стадніченко, із Чорнух вирушив учитися до Києва. Багато разів зранку він проходив із сумкою через плече повз пам'ятник перед школою — повз бронзове погруддя Григорія Сковороди, призупинявся і перечитував напис на п'єдесталі, який давно знав напам'ять: «Світ ловив мене, але не спіймав». І вирушить він в незвідане, далеке, як і Григорій Сковорода, теж за знаннями і щастям, але з мудрою пересторогою свого вже на той час прославленого земляка «Світ ловив мене...».

Не забувалося складне повоєнне дитинство Володимиру. Не забувалася і Горлова гора біля Чорнух, з якої він дивився вдаль услід за юним Григорієм Сковородою. Мине багато років, і ювілейного 1972 року наш мандрівник за знаннями В. Стадніченко знову згадає загалом:

власноручні автографи і списки його творів і короткий напис на розгадку наступним поколінням: «Світ ловив мене, але не спіймав». Саме Володимир Стадніченко наважиться своєю допитливістю вловити втаємничену думку й чутливе слово Сковороди: робить спробу вибудувати в реаліях XVIII віку його філософський світ, дослідити «коріння» його «Саду Божественних пісень». Стадніченко, за його ж словами, виріштовує перли афоризмів із трактатів і листів великого українського мислителя. Свій шлях Володимир Якович вивірив по Григорію Вар-Саві (Сину Спокою), бо: «...не встояв перед манливою постаттю на горизонті, знявся із шоденного припуття й радісно пішов за Сковородою». «...Я був щасливий, бо як вчив Сковорода, зайнявся «сродною працею». Я випив куваль студеної води в хаті козака Сави Сковороди в Чорнухах, вирізнув у дискусійному залі голос студента Григорія в конгрегаційній залі Києво-Могилянської академії, розшукав альтиста Григорія Сковороду в придвор-

ній капелі в Санкт-Петербурзі, вступив в нове слово викладача поезії Сковороди в Переяславському училищі, ходив з молодим учителем і його учнем Василем Томарою на Кравцеву гору в селі Кавраї на Черкащині, мандрував із другом-попутником Григорієм, який направлявся з місією генерал-майора Федора Вишневічова в угорський Токай, серцем вбрав християнські добронравності зрілого мужа Григорія Савича Сковороди в Харківському колегіумі при Покровському монастирі, і, насамкінець, стрівся і розмовляв із Сковородою в селі Пан-Іванівка на Слобожанщині, де він упокоївся тілесно і возлетів над часами безсмертним духом». І це так, я був свідком його, В. Стадніченка, мандрів, а в деяких брав участь.

До речі, під час однієї із подорожей в містечко Чорнухи ми побували в нещодавно побудованій Покровській церкві. Мою увагу привернули дві ікони своїми зображеннями — сюжетами біблійськими, та їх випадковим, не на усталеному місці, розміщенням у храмі — одна ліворуч, а друга праворуч неподалік від іконостаса. Такі ікони, як правило, розміщували в центральних частинах храму — в головній бані, а найбільш вірогідно, що вони були одними із центральних ікон іконостаса колишньої зруйнованої Покровської церкви, яка стояла неподалік від новозбудованої. Ці ікони вирізняються як іконографією, так і манерою виконання: дошка, врізні шпуги, левкас, олія, позолота. Вони, якщо уважно пригледітися, виділялися серед інших ікон. По тону красок були темніші, і за розмірами явно колись були елементами іконостаса. При уважному розгляданні виявилось, що дійсно це дві старовинні ікони, причому за зовнішнім виглядом зображень їх можна було віднести до початку ХХ століття, виділилися сліди реставраційного втручання. Але тло, на якому нанесено ці оновлені зображення, явно свідчило, що обидві ікони давні. Роздивившись дошки, якість і спосіб їх виготовлення, можна було з певністю констатувати, що ці ікони виготовлено на початку XVIII століття. Як зацікавився цією знахідкою Володимир Стадніченко, розпитував, записував! Ну як можна оце так просто, буквально «на око» визначити час написання ікони! Ці ікони міг бачити в Чорнухинській церкві і молодий Григорій Сковорода...

А я в свою чергу дивувався, з якою радістю і наполегливістю Володимир Якович «ішов за Сковородою». В статті «Перед сходом сонця» Стадніченко запитує сам у себе: «Хто ж він такий, мій земляк Григорій Сковорода, який народився у Чорнухах, де стоїть моя школа, де я закінчую десятий клас і роздумую над тим, щоб піти, як і Сковорода, по подальшу науку до Києва? А поки що я хочу більше дізнатись про його життя, пізнати його духовну силу, яка перемогла світ неправди й облуди...»

Леонід АНДРІЄВСЬКИЙ,
народний художник України,
лауреат Національної премії
України імені Тараса Шевченка,
заступник голови Українського
фонду культури
(Закінчення у наступному номері)

«Лауреатом премії ім. Івана Франка у номінації «За кращу публікацію у друкованих засобах масової інформації» став Володимир Стадніченко за публіцистичну роботу «Садівник щастя». Ця праця присвячується великому мислителю Григорію Сковороді, його

КОМІТЕТ З ПРИСУДЖЕННЯ ПРЕМІЇ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА В ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЗНАЧИВ ПЕРЕМОЖЦІВ 2012 РОКУ

вченню про щастя людини», — йдеться в повідомленні Держкомтелерадіо. (Редакція «Кримської світлиці» сердечно вітає В. Я. Стадніченка з цієї творчої перемогою і нагадує читачам, що подарована автором книжка-лауреат «Садівник щастя» є в нашій редакційній бібліотеці!)

У номінації «За кращий твір у телевізійній сфері» перемогла авторська телепраграма Владислава Войцеховського «Формат 1:1» Дніпропетровської

ОДТРК, присвячена річниці від дня народження Т. Г. Шевченка.

«За кращий твір у радіомовній сфері» премію присуджено творчому колективу Національної радіокомпанії України (автор Віктор Цвіліховський, режисер Вадим Колосок, продюсери Геннадій Ракулєнко, Євгенія Калайда, ведучий Роман Коляда) за цикл радіопроектів «20 миттєвостей Незалежності».

У номінації «За кращу наукову роботу в інформаційній сфері» — головному ре-

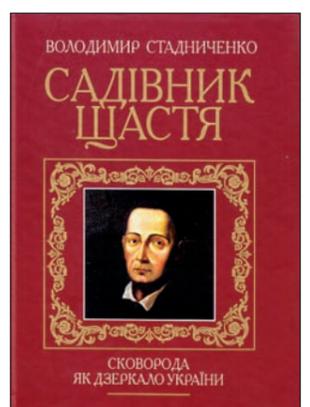
дактору газети «Запорізька правда» Аллі Кобинець за монографію «Газета «Громадська думка»/«Рада» (1905–1914 рр.): утвердження національної ідеї на тлі доби».

Всього на здобуття премії цього року надійшло 43 матеріали від 36 авторів із 13 областей України.

Премію ім. Івана Франка в галузі інформаційної діяльності за пропозицією Держкомтелерадіо і Національної спілки журналістів було встановлено постановою Кабінету Міністрів

України в 2003 році. Премія присуджується щороку в 4-х номінаціях у розмірі 2 тисяч гривень кожна. На здобуття премії подаються нові оригінальні твори, що сприяють утвердженню історичної пам'яті народу, його національної свідомості та самообачності, спрямовані на державотворення і демократизацію українського суспільства. Присудження премії традиційно відбувається напередодні дня народження Івана Франка — 27 серпня.

УКРІНФОРМ

Михаил
ЛУКИНЮК

КРАТКИЙ ЭКСКУРС В КРЫМСКО-РОССИЙСКО-УКРАИНСКУЮ ИСТОРИЮ С ОТДЕЛЬНЫМИ ФРАГМЕНТАМИ ИЗ ДИСКУССИЙ АВТОРА В ИНТЕРНЕТЕ

(Продовження. Поч. у № 31-34)

Кстати, когда в начале девяностых годов некоторые московские политики начали обыгрывать «незаконность» «подарка Хрущева», «центральная» «Комсомольская правда» напомнила, что в таком случае всплывает «вопрос о территориях, отрезанных от республик в качестве компенсации за подаренный в 1954 году полуостров. А это районы Кубани, Белгородской, Ростовской, Курской областей. Всего 74 тысячи квадратных километров, или три территории Крыма» (Кулибаба, 1992). Отрезанными, кстати, волонтеристским решением московского ЦК в 1924-1925 гг. (более подробно об этом — см. п. 4.4), невзирая на протесты территориальных органов власти, в том числе компартийных, и на то, что на этих территориях преобладало украинское население...

1.2. ПОЧЕМУ РОССИЯ ПРОСИЛА ПЕРЕДАТЬ КРЫМ УКРАИНЕ. Предположим, не знают В. Иванов и иже с ним (возможно, просто невежды, а если знают, то — фальсификаторы), почему Совет Министров Российской Федерации внес такое предложение в ВС РСФСР [полный упадок промышленности, сельского хозяйства¹, развал строительной индустрии, порты и города в руинах, отсутствие жилья?] — детальное документальное исследование — см. в соответствующей главе-мифе монографии «Осторожно: МИФЫ!» или в Севастопольской интернет-библиотеке: <http://ukrlife.org/main/uacrim/obermi27.htm>. Вот в таком, прямо сказать — неутешительном, состоянии находился «подарок», которым «порадовали» Украину. Полностью был прав известный исследователь этого вопроса А. Свистинский (1993), утверждая, что именно благодаря «мудрой и последовательной национальной политике партии и Советского правительства», вместо всесоюзной здравницы Украина получила «опустошенный, голодный край, население которого сократилось в 3,7 раза», по сравнению с довоенным временем, а передача Крыма в состав Украины — это по существу был «единственный способ решения крымской проблемы в сложившихся условиях».

Не знают, что разрушенная и выбитая войной Украина — после тяжелых раздумий — всего лишь согласилась («партия сказала «надо!»...ответил «есть!») взвалить на себя эту тяжелую ношу — вытащить Крым из бездны, в которую его завели кремлевские хозяева. Не знают, как радовались этому крымчане, надеясь на скорую реальную помощь (см. крымские, в частности севастопольские, газеты того времени; например, газета «Слава Севастополю» 29.04.1954 убеждала своих читателей: «Трудящиеся города-героя вместе со всем народом нашей Родины, поддерживают этот исторический акт и не пожалеют сил...», правда, нынешние сотрудники «Славы» теперь начисто «забыли» об этом). И они не ошиблись в своих чаяниях — уже

через полгода первый секретарь Крымского обкома КП Украины Д. Полянский в своем докладе перед областным партийным активом (Стенограмма областного партийного актива Крыма от 16.09.1954) подчеркивал: «Крым теперь получает огромную помощь от всех министерств и ведомств Украины... Ярким свидетельством огромной помощи, заботы и внимания являются и последние решения: выделенные Советом Министров (Украины. — М. Л.) капиталовложения почти в четыре раза больше, чем за предыдущие три года (Совмином РСФСР. — М. Л.)...» Подняли сельское хозяйство, которое, помимо разрухи и невиданно низкой урожайности, еще и накопило большие долги перед союзным бюджетом², построили жилье (уже через 5 лет, «к 1958 г. жилищный фонд Крыма... превысил довоенный уровень» (Крым..., 1988. — С. 95). Одно только решение проблемы водоснабжения чего стоит! «Перекрыл Днепр около Каховки, — отмечает крымчанин В. Галушко (1996), — отселая тысячи людей из родных мест, затопив плодороднейшие пойменные земли, Украина дала Крыму воду, электроэнергию, многочисленные материальные ресурсы...» — отрывая от себя, между прочим (вот они какие, эти «хохлы», которые еще недавно были «братьями», да вдруг возмнили себя «незалежными») — «Крым ожил...» Допустим, г-н Иванов и иже с ним «не знают» всего этого, но ведь не может быть такой же невежественной и вся редколлегия «НГ» и других российских СМИ!

1.3. Столь же беспардонно перевирается и муссируемый не только российскими СМИ, но и российскими политиками определенного сорта вопрос о том, что СЕВАСТОПОЛЬ ЯКОБЫ «НЕ ПЕРЕДАВАЛИ» ВМЕСТЕ С КРЫМОМ.

Неутомимые апологеты этого «вопроса», похоже, приверженны известному постулату главного пропагандиста третьего рейха д-ра Геббельса, утверждавшего: для того, «чтобы в ложь поверили, она должна быть ужасающей». Первую скрипку в этом фальшивом хоре «правдоубов» еще не так давно по праву вел тогдашний мэр Москвы Лужков. Правды ради необходимо все-таки отметить, что господин Лужков — не первый «Великий Слепой» на московском «олимпе». Помню, как в свое время Р. Хасбулатов (тогда — главный «законник» РФ) занялся тщательными поисками, но так и «не нашел ни одного документа, который подтверждал бы передачу Севастополя Украине»⁴.

Но это была скорее реплика, не имевшая широкого отклика в обществе. Другое дело — мэр Первопрестольной. Примерив на себя личину благообразия университетского профессора, Юрий Михайлович выступил с почти академическим изложением своей позиции, подкрепленной многочисленными документальными фактами (на поверку все они оказались «геббельсовскими») на страницах отли-

чавшихся своей взвешенностью «центральных» «Известий» (Лужков, 1996).

Рассмотрим некоторые из этих «аргументов». «...в 1948 г. указом Президиума Верховного Совета РСФСР от 29.10.48 был закреплен особый правовой статус города», а потому «с этого момента г. Севастополь являлся городом республиканского подчинения РСФСР, что подтверждается наличием справок (?? — М. Л.) об отдельном, обособленном выделении средств для г. Севастополя в бюджете СРСР». «Подчеркну, — продолжает известный законодатель кепочной моды, — что никогда расходы на содержание г. Севастополя не проходили ни через бюджет Украинской ССР, ни через бюджет Крымской области».

Практически мгновенно (респект!) на эти «сказки» отреагировал (на страницах тех же «Известий») его коллега, к тому же давно и хорошо его знающий, одесский мэр Э. Гурвиц (1996), который специально исследовал этот вопрос: «Я беру бюджеты УССР и ВО ВСЕХ нахожу после 1954 года отдельные финансирование по областям и по двум упомянутым городам республиканского подчинения, и Севастополь тут как тут. А теперь хоть в лупу рассматривайте все бюджеты РСФСР после 1954 года — нет там Севастополя. Ленинград и Москва есть, а «гордость русских моряков» исчезла». По-одесски тонко Э. Гурвиц подчеркнул, что для него «остается загадочным положение статьи Юрия Михайловича о «финансировании г. Севастополя и Черноморского флота из фондов Министерства обороны СССР».

Господин Гурвиц прав, но все же уточним: не только «после 1954 года», а начиная с 1954 года. Как отметил в своем докладе о бюджете УССР на 1954 год на первом (утреннем) заседании шестой сессии Верховной Рады УССР третьего созыва министр финансов М. Щетинин «...в государственном бюджете УССР отражены изменения, которые вытекают из передачи Украинской ССР Крымской области». Как именно? А вот так: «Бюджет Советской Украины на 1954 год включает бюджет Крымской области» (АД: Доповідь..., 1954, л. 13, 42). А где же Севастополь? Берем бюджет УССР на 1954 год и, действительно, «тут как тут»: отдельной строкой после еще одного «республиканца», Киева — со 116 595 тыс. руб. по доходам и столькими же по расходам (Закон про державний бюджет..., 1954. — С. 105). Причем, как видно из статьи 7 (там же. — С. 106-108), закон предусматривал для новичка значительно больше льгот по начислениям от различных поступ-

лений, чем для упомянутого «старожила». Скажем, если Севастополю из поступлений от налога на оборот разрешалось перечислить в собственный бюджет 25,2%, то Киеву — только 4,3%, а по поступлениям от подоходного налога с населения — соответственно 30 и 10 процентов и т. д.

«Более того, — не унимается господин мэр, — в сборнике «СССР. Административно-территориальное деление союзных республик», изданном Президиумом Верховного Совета СССР, на страницах 283 и 284 ясно написано, что существуют два различных территориальных образования: Крымская область (центр г. Симферополь) и город Севастополь (город республиканского подчинения РФ с 1948 г.)».

Ну что же, для начала пойдём в направлении, указанном новоявленным Сусаниным, то есть обратимся к указанному сборнику административно-территориального деления СССР. Поскольку автор почему-то (вы верите, что просто случайно не доглядел?) не указал год издания, возьмем любого года — но, понятно, после 1954-го. Вот хотя бы этот, изданный в 1965 году, в котором на страницах 283-286 размещен раздел «Крымская область», — и на странице 284 (нет уверенности, что и наш «правдолюб» брал именно это издание, но, как видим, страницы совпадают полностью), на месте, ответственном в структуре издания именно для размещения городов республиканского подчинения — если они в данной области есть (на стр. 245, открывающей раздел «Украинская ССР», читаем, в частности, что «городов республиканского подчинения — 2», а пролистав весь упомянутый раздел убеждаемся, что в самом деле два: Киев и Севастополь), — действительно напечатано, что Севастополь — «город республиканского подчинения с 1948 года», но НИ ЕДИНОЙ ПОМЕТКИ — хотя бы петитом! — относительно принадлежности Севастополя к РФ, как почему-то утверждает уважаемый мэр, НЕТ. Напротив, в нескольких местах сборника (в частности, стр. 563, 583) читаем вполне конкретное: «Севастополь Украинская ССР».

В 1954-1955 гг. в Украине проводилась подготовка материалов к изданию нового справочника об административном делении УССР, в котором предвиделись существенные изменения в связи с ликвидацией Измаильской области, образованием Черкасской, изменениями в административном подчинении многих районов и населенных пунктов. Поэтому в Верховный Совет УССР из всех областей приходила детальная информация относительно их административного деления. То же сделает летом 1954 года и новопереданная Крымская область. При этом ее данные по форме существенно отличаются от предоставленных «старыми» областями: Крымский облисполком подает развернутый список названий всех населенных пунктов и Советов в двух видах — «на русском и украинском языках» (АД: Список городов..., 1954, л. 111). И открывает «список городов Крымской области», как и положено, «республиканец» Севастополь:

Русское наименование	
города	городского Совета
Севастополь	Севастопольский
Українське найменування	
міста	міської Ради
Севастополь	Севастопольська

Далее следуют города областного подчинения, районного, поселки и т. д. — опять же «на русском и украинском языках».

(Продовження буде)

Мітинговий «аргумент»

¹ Но обратимся к документам, в частности к справке «О состоянии сельского хозяйства Крымской области», подготовленной для первого секретаря ЦК Компартии Украины А. Кириченка 4 января 1954 г. [АД (архивный документ): О состоянии..., 1954, л. 105-119]. В ней отмечается, что «посевные площади табака, эфиромасличных и картофеля не достигли уровня 1940 года (как видно из таблицы «Посевные площади и урожайность», точно так же «не достигли» и общие посевные земли под зерновыми культурами, в том числе и техническими. — М. Л.). То же и относительно садов и виноградников: их площади к тому времени соответствовали «составляли 86,8% и 79,2% от довоенного уровня». Еще худшими были дела с севооборотами: «только 3 колхоза» из 304 (!) полностью освоили полевые и кормовые севообороты. Наблюдалось «значительное отставание урожайности» от довоенного уровня: овощей (в соответствии с упомянутой таблицей, 55 центнеров с гектара в 1953 году против 118,2 в 1940-м), картофеля (соответственно 30,0 и 69,4 центнера с гектара), кормовых корнеплодов (47,0 и 134,5), сена (14,0 и 17,3). Не лучшим было положение в садоводстве и виноградарстве: их «состояние во многих колхозах неудовлетворительно», а урожайность в 1953 году значительно уступала ее уровню в 1940-м: по садам соответственно 20,0 и 55,0 центнера с гектара, а по виноградникам — 12,0 и 19,6. Соответствующей была и «заготовка сельскохозяйственных продуктов»: в 1953 году картофеля было заготовлено 34,3% от заготовок 1940 года, овощей — 69,8%, фруктов — 64,4%. И хотя в Крыму ощутимо «не хватает специалистов для работы в колхозах», однако, как видно из исследования инспектора ЦК КП(б)У Никитина от 20 января в 1954 г., это вовсе не мешало содержать в области «50 лиц освобожденных секретарей колхозных парторганизаций» (АД: Справка по некоторым вопросам партийной работы..., 1954, л. 85).

Не лучшими были дела и в совхозах. Как отмечено в справке, подготовленной 24 марта 1954 г. (АД: Краткая..., 1954, л. 189-205), крымские «совхозы являются экстенсивными хозяйствами, в некоторых из них приходится по 4 гектара земли на одну овцу. Даже помещик Фельц-Файн в 1870 году на этих землях содержал по две овцы на десятина (примерно 1,1 гектара. — М. Л.) земли».

Жутким было положение в животноводстве: «Производительность скота в колхозах низкая», «в области мало скота, особенно в колхозах и совхозах — плотность его на 100 гектар сельхозугодий в колхозах составляет: крупного рогатого скота — 12,3 голов, среди них коров — 3,7 (по УССР соответственно 19 и 5,1 голов), свиней (на 100 гектар пахотных земель) — 8,4 головы (по Украине — 25 голов). Производительность скота в колхозах низкая», надои молока даже в сравнении с 1948 годом «упали с 1565 литров до 1348 в 1953 г.». По мнению авторов справки, такое состояние дел в первую очередь «объясняется запустением кормовой базы. Общественное поголовье скота на зиму 1953/54 гг. обеспечено кормами:

грубыми на 81%, в т. ч. сеном на 31%, сочными на 41%. Заготовлено в 1953 году грубых кормов 519 тыс. тонн, сена — 158,5 тыс. тонн. Небезынтересно сравнить эти данные с показателями соседней Херсонской области, где при такой же примерно площади земли колхозы заготовили в 1953 г. 1136 тыс. тонн грубых кормов и 308 тыс. тонн сена» (там же, л. 197-201).

² Но, возможно, киевские проверяющие кое-что преувеличили? Предоставим слово местным партийным руководителям. «Прошло десять лет по завершению войны», — говорил с трибуны Крымской областной партконференции (март, 1954 г.) секретарь Феодосийского горкома партии Моисеев (АД: Стенограмма XXV областной..., 1954, л. 125), — «трудящиеся выдвигают к нам законные требования, когда будет отстроенный город и созданы минимальные бытовые условия? В городе нет воды, достаточного количества электроэнергии, банно-прачечного комбината. Во время войны было разрушено до 40% жилищного фонда, а отстроено силами горисполкома ТОЛЬКО ОДИН ДОМ НА 8 КВАРТИР». В Керчи, — жаловался с той же трибуны секретарь горкома Смородин (там же, л. 115-116), — «все бывшие здания [медицинских учреждений] разрушены и не восстанавливаются. Детские заведения расположены в непригодных помещениях..., в городе нет театра, нет кинотеатра. Баня восстановлена неполностью, но из-за перегрузки не всегда есть возможность помыться..., городская библиотека в аварийном состоянии. Кто отстраивает Кировский район Керчи — центральную часть города? — спрашивал он и сам же отвечал: — Никто! Нет такого строительного треста. Такими темпами мы и за 100 лет не отстроим город...»

³ В июле 1954 г. сельхозотдел ЦК КПУ докладывал первому секретарю ЦК КПУ А. И. Кириченко о подготовке предложений по ликвидации «большой задолженности (190 млн. руб.) колхозов Крымской области перед государством» (не украинской, конечно, — Украина только перебрала на себя чужие долги), о решении вопроса «недостачи удобрений, ядохимикатов и садовых опрыскивателей в Крымской области» и т. п. (АД: Про виконання доручень..., 1954, л. 95-98).

⁴ Приложили сюда руку и профессиональные историки. Так, кандидат исторических наук С. Усов (1993) со знанием дела утверждал, что «в отличие от Крыма (явный прогресс — сперва не признавали и этого! — М. Л.) Россия никогда никому Севастополь не «дарила» и, как и раньше, сохраняет на него все права», и цитировал Указ Президиума Верховного Совета РСФСР от 29 октября 1948 г., который, отмечал историк, опираясь на ответ юридического отдела Верховного Совета РФ на запрос депутатов Севастопольского горсовета (№ 21/7 от 4 сентября 1992 г.) Председателю Верховного Совета Р. И. Хасбулатову, «не был признан таким, который потерял силу, и по настоящее время не отменен». Но, как уже подчеркивалось выше, такие указы вовсе не обладают статусом законов (г-н Усов этого, разумеется, «не знает»).

В. Сухенко

СТУКОТИТЬ У ГРУДЯХ СЕРЦЕ УКРАЇНСЬКЕ...

різних джерел – архівів, книг, приватних колекцій, які здійснила науковий співробітник музею Людмила В'юницька. Розглядаючи їх, я побачила багато відомих з шкільних і вузівських навчальних програм історичних осіб, які є гордістю держави. Наприклад, В. Долгоруков (Кримський) – генерал-аншеф, нащадок князів Чернігівських, у 1771 році командував 2-ю Російською армією, табір якої знаходився поблизу Ак-Мечеті. В її складі воював із загоном козаків полковник Запорозької Січі А. Ковпак.

Дорожні замітки про Крим написав дипломат і письменник І. Муравйов-Апостол. На півострові побували класик російської та української літератури Микола Гоголь, командир громадянської війни в Україні Микола Щорс. Українська співачка Оксана Петрусенко – родом з Балаклави. Одним із організаторів у 1913 році в Сімферополі помолого-садівничої станції був селекціонер-плодівник Лев Симиренко. Таврійський університет у 1920-1921 роках очолював природознавець, перший президент Української академії наук Володимир Вернадський, а в 1922-1944 роках у Сімферополі працював академік батального живопису, педагог Микола Самокиш. Будинок, де він жив, нині є пам'яткою історії та культури.

У центрі другої частини виставки, розміщеної в експозиційному залі, знаходиться колекція виробів знаменитої української вишивальниці, Герої України, заслуженого майстра народної творчості України Віри Роїк. Їх подарував для діючого на постійній основі в музеї куточка майстрині її син Вадим Роїк. Він після смерті матері продовжує її справу з пропаганди української народної культури в Криму, організовує виставки вишитих нею та її учнями декоративних виробів, проводить конкурси. Сам він за високий професіоналізм і діяльність з розбудови Української держави удостоєний звань заслуженого працівника транспорту України та Автономної Республіки Крим.

Експозицію Віри Роїк з її колекцією сувенірних наперстків доповнюють вишивки народних майстрів з різних регіонів Криму, предмети народного побуту і гончарної кераміки 60-х років ХХ століття та виставка книг про українську культуру з особистої бібліотеки колишнього професора Таврійського національного університету ім. В. Вернадського Олександра Губаря.

Продовжують мистецьку палітру на виставці чудові куточки живописної української природи на картинах кримського художника Миколи Лядовського: «Над рікою», «Тала вода», «Травнева зелень», «Перед святом», «Старий дім», «Ганок» та інші. Цю серію «Сед-

нівські пейзажі» він створив, виждаючи шовесни на натурній етюдів в містечко Седнів Чернігівської області, де знаходиться творча база Національної спілки художників України.

Третя частина виставки присвячена українцям, які живуть сьогодні в Сімферополі і відомі його жителям своєю активною діяльністю в різних сферах. На стендах і в скляних вітринах розміщено книги, нотні збірники, афіші, компакт-диски, буклети, нагороди та інші матеріали, в яких розкриваються творчі здобутки відомої концертно-оперної співачки, заслуженої артистки України, солістки Кримської філармонії Наталі Безкоровайної, нагородженої орденом княгині Ольги, професора і театрознавця Віктора Гуменюка, поета Данила Кононенка, письменника Івана Мельникова, журналіста Віктора Качули, художниці Тетяни Шевченко та інших. Багато з них були присутні в залі і своїми висту-

пками доповнили розповідь ведучої презентаційної програми – наукового співробітника музею Віри Карпової та кадри слайд-шоу. В ньому демонструвалися фотоматеріали з інтернет-сайту Всеукраїнського інформаційно-культурного центру, на якому, починаючи з 2008 року, розміщено нариса та зарисовки про більш як сімдесят відомих людей Криму.

Один із героїв цієї розповіді – Анатолій Ковальський, активний громадський діяч, талановитий фотохудожник, очолює Кримське відділення громадської організації «Зелена планета Крим», є доцентом Кримського агротехнологічного університету. Він вважає, що минуле України ще не повністю досліджено і вивчено. Треба, на його думку, подивитися в усіх архівах на нього так, як було в дійсності, а не в коментарях ідеологів різних політичних спрямувань. Про «білі» плями в історії України, про спорідненість людей, які підставляють одне одному плече, засаджують трояндами вулиці, відкривають свої духовні острови, матеріалізуючи вічне прагнення до процвітання і багатства рідної землі, публікуються матеріали в єдиній україномовній газеті автономії «Кримська світлиця», яка в грудні нинішнього року буде відзначати 20-річчя з часу виходу першого номера. Її редактор Віктор Качула, заслужений журналіст України, автор і виконавець власних пісень, частина з яких записана ним з донькою Юлею, студенткою Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, на компакт-диску «Може, мамо, я хоч трохи кращим світ зроблю!», розповів, що в цьому році редакція продовжила багаторічну практику спілку-

І. Вдовиченко

були закінчені, подав заявку на ціну. Однак його меліоративний загін з 80 чоловік не пускали – люди потрібні були тут. Тоді він через ЦК комсомолу України все-таки добився путівки на ударне будівництво країни.

Після обводнення щільних земель Казахстану повернувся назад у Крим. Працював лікарем, писав книги і поступово, рік за роком, відтворював у документально-художньому вигляді хронологію подвигу п'ятдесяти дітей і підлітків у боротьбі з фашистськими загарбниками. Всього їх в історії війни налічується близько двохсот. За цей літературний труд письменник став лауреатом Премії АРК, дипломантом Міжнародної академії наук педагогічної освіти Російської Федерації, заслуженим працівником культури АРК. Йому присвоєно звання почесного громадянина міста Старий Крим.

— Треба кожному мати у своєму житті мету і наполегливо до неї йти, — переконана співачка Наталя Безкоровайна. — І успіх обов'язково прийде.

Вона багато що в своїй професійній діяльності зробила з приставкою «вперше». Першою в Криму здійснила запис диска світової вокальної класики, який увійшов у золоту колекцію держави, відкрила для українського слухача вокальні перлини – солоспіви талановитого українського композитора Василя Безкоровайного, який творив музику в еміграції у США. У 2011 році за популяризацію української пісні співачка удостоєна високої музичної нагороди «Крим ТВ». А на відкритті виставки в музеї вона виконала арію Наталки з опери Миколи Лисенка «Наталка Полтавка».

До цього музичного акорду свята приєднався бандурист Володимир Сухенко, у виконанні якого прозвучали народні пісні «Ой чий то кінь стоїть» та «Ішов козак потайком». Ніжні та заміряні, дзвінкі та радісні українські пісні полюбилися людям. Від них, за словами поета Василя Симоненка, «стукотить у грудях грудочка любової землі» — нашої, кримської, української...

Валентина НАСТІНА

Фото О. Носаненка

Експозиція Віри Роїк

Б. Безкоровайний

Н. Безкоровайна

В. Єрмаков

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою – <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com